

МОНІТОРИНГ
ВІДНОСИН УКРАЇНА – ЄС:
регіональний вимір

Автори:
А.Яценко
С.Якименко
В.Капуста
А.Андропова

В цьому номері кварталника публікуються результати досліджень регіональних аспектів відносин України з країнами Європейського Союзу, які здійснюються в рамках спільного проекту „Моніторинг відносин Україна-ЄС” започаткованого Регіональним представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні і Білорусії та Інститутом зовнішньої політики Дипломатичної академії України при МЗС України.

Необхідність запровадження такого проекту обумовлена потребою переосмислення ситуації, що склалась у відносинах між Україною та Європейським союзом а також формулювання нової моделі євро інтеграційної стратегії України в рамках політики сусідства.

Важливим сегментом реалізації євроінтеграційного курсу України є його регіональні аспекти, що потребує дослідження стану співробітництва на регіональному рівні та регулярного інформування регіонів про головні події в ЄС та взаємовідносин між Україною і Європейським Союзом.

З цією метою в рамках реалізації проекту і здійснюється моніторинг відносин Україна-ЄС, їх аналіз та публікація результатів, а також їх адресне розповсюдження серед регіональних органів державної влади, іноземних дипломатичних представництв та неурядових організацій.

Зміст публікацій виражає виключно погляди авторів і не обов'язково збігається з поглядами і позиціями Інституту зовнішньої політики та Фонду Фрідріха Еберта.

ЗМІСТ

1. <i>Ашхен Яценко</i> . Аналіз зовнішньоекономічних зв'язків Донецької області з Європейським Союзом.	4
2. <i>Світлана Якименко</i> . Запоріжська область у реалізації євроінтеграційного курсу України.	21
3. <i>Зульфія Капуста</i> . Миколаївська область у міжнародній співпраці з країнами Європейського Союзу.	26
4. <i>Анастасія Андронova</i> . Стан та перспективи реалізації євроінтеграційної стратегії України в Одеській області.	34
5. <i>Дмитро Побле</i> . Динаміка зовнішньоторгівельної діяльності одеської області у відносинах з країнами ЄС.	40
Висновки.	46

Яценко А.Б., к.е.н., доцент

Кравченко В.О., к.е.н., доцент
Донецький національний університет

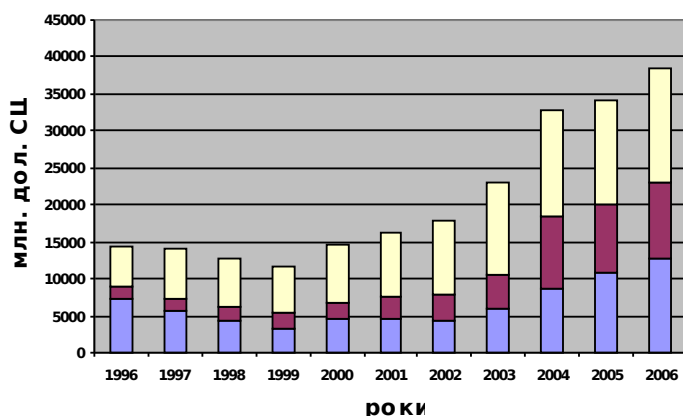
АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

В системі зовнішньоекономічних пріоритетів України особливе місце займає співробітництво з Європейським Союзом, яке відкриває для нашої країни нові перспективи взаємодії з розвинутими країнами континенту, дає поштовх економічному розвитку, зміцнює її позиції в системі міжнародних відносин.

Реалізація курсу на інтеграцію до структур Європейського Союзу потребує відповідних змін в багатьох секторах національного господарства. В цьому аспекті для України виникають значні проблеми внаслідок того, що за рівнем економічного розвитку Україна значно відстає від показників, що встановлені для учасників інтеграційних об'єднань.

Розвиток торгівельних відносин з Європейським Союзом набуває для України все більшого геополітичного значення і як результат - в географічній структурі українського експорту та імпорту товарів ЄС посідає одне з провідних місць після країн СНД. Сукупні обсяги торгово-економічних взаємовідносин України з країнами ЄС в останні роки стійко зростають (рис.1).

(а)

(б)

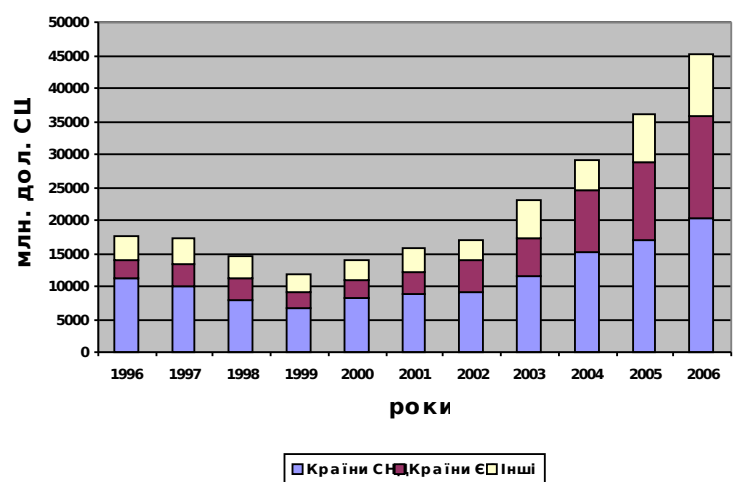
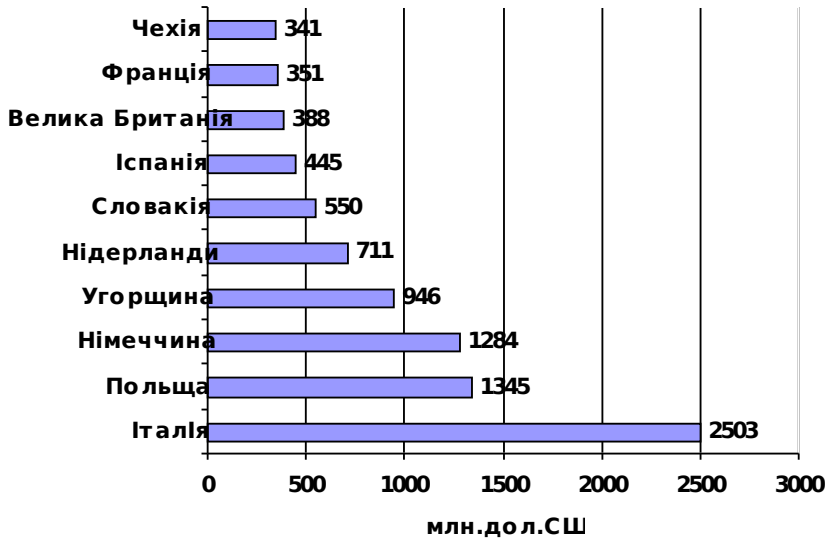

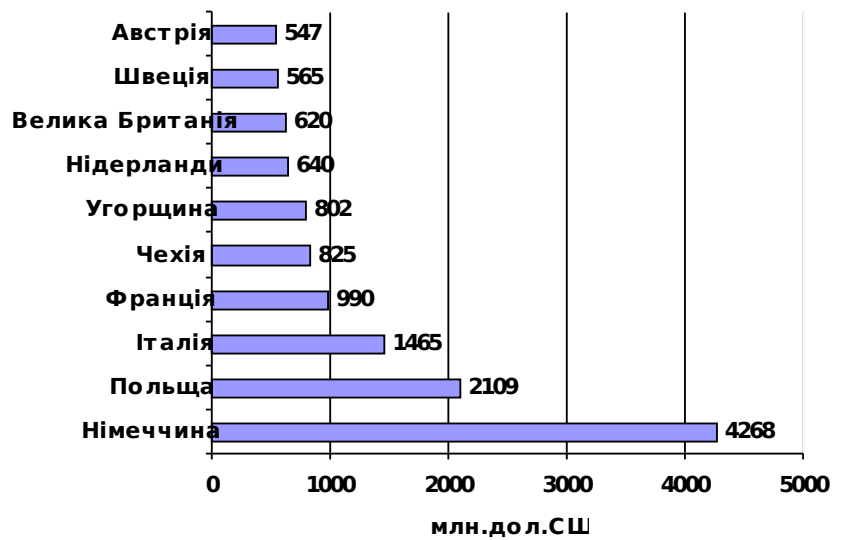
Рис.1. Динаміка експорту (а) та імпорту (б) товарів в Україні, млн. дол. США*

* за даними Держкомстату України

Головними експортерами та імпортерами української продукції серед країн Європейського Союзу є Німеччина, Польща та Італія.

(а)

(б)

Рис.2. Обсяги експорту (а) та імпорту (б) України по країнах ЄС*

* за даними Держкомстату України

Аналіз товарної структури експортно-імпортних зв'язків відображає наступне. Щодо товарної структури українського експорту в регіон ЄС (рис.3), то більшу частку тут складають мінеральні продукти, недорогоцінні метали та вироби з них, продукція агропромислового комплексу, текстиль та текстильні вироби. Порівняння товарної структури зовнішньої торгівлі України і країн ЄС вказує на вузькість асортименту, який відображає структуру обміну ЄС з країнами, що розвиваються.

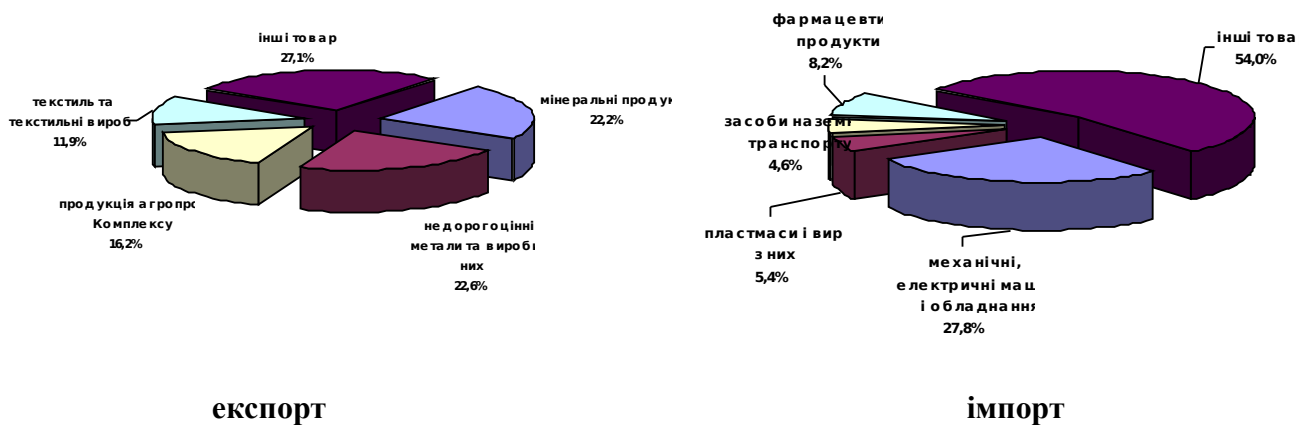

Рис.3. Товарна структура торгівлі України з країнами ЄС

Таким чином, *сировинна спрямованість українського експорту* свідчить про те, що вітчизняні товаровиробники мають обмежені можливості щодо закупівлі необхідної сировини і виготовлення відповідної продукції внаслідок низької платоспроможності. Не знаходячи попиту на внутрішньому ринку, сировина направляється за кордон для виготовлення з неї продукції, яка потім повертається на ринки України витісняючи з нього вітчизняних виробників.

За умов, що на експорт в останні роки припадає 60% ВВП країни, то його структура є важливим критерієм розвитку економіки і конкурентних переваг країни в світовому поділу праці.

Таким чином, Україна в цілому за рівнем економічного розвитку на сучасному етапі не готова бути рівноправним учасником європейських інтеграційних процесів. Мова повинна йти про поступовий характер такого входження одночасно зі створенням передумов для ефективної міжнародної інтеграції економіки країни шляхом концентрації ресурсів у виробництві наукоємних, інноваційних продуктів.

В сучасних умовах пріоритети зовнішньоекономічних відносин зміщуються на регіональний рівень, на розвиток прямих зв'язків між суб'єктами господарювання регіонів.

У стратегії реформування економіки Донецької області важливе місце належить підвищенню ефективності зовнішньоекономічної діяльності її суб'єктів господарювання, яке має закріпити позиції підприємств регіону на традиційних ринках та забезпечити вихід на нові ринки збуту. Основу зовнішньої торгівлі Донецької області становить торгівля товарами. Їх експорт у 2006р. збільшився в порівнянні з 2005р. на 6,8%, імпорт збільшився на 10,8%. Позитивне сальдо дорівнювало 5915 млн.дол.США, що на 4,9% більше, ніж у 2005р. Обсяги експорту та імпорту області постійно зростають, однак у останні три роки темпи зростання уповільнилися (рис.4).

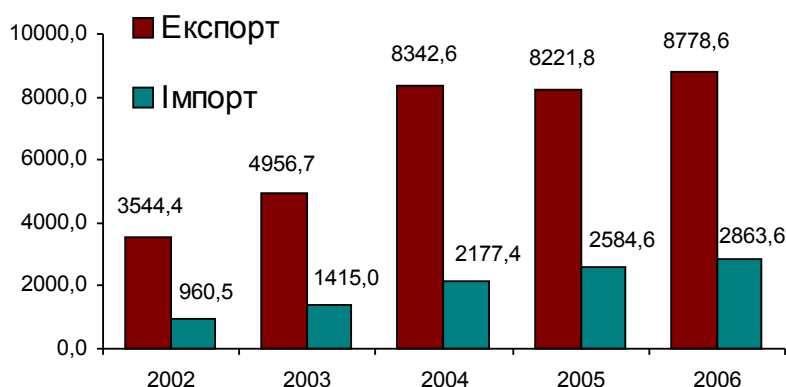

Рис.4. Динаміка експорту та імпорту товарів Донецької області у 2006 р., млн.дол.США *

Експорт товарів у 2006 році здійснювали 768 підприємств та організацій, імпорт – 1284. Основні експортери регіону – ВАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча», ВАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь», ВАТ «Єнакіївський металургійний завод», ВАТ «Харцизький трубний завод», Корпорація «Індустріальна Спілка Донбасу», ВАТ «Концерн «Стирол», ЗАТ «Донецьксталь» – металургійний завод», ЗАТ ММЗ «Істіл (Україна)», ЗАТ «НКМЗ», ВАТ «Авдіївський коксохімічний завод» – забезпечили три чверті обласного обсягу експорту.

* тут і далі за даними Донецького обласного управління статистики

Половину обсягу імпорتنих закупівель здійснили 16 підприємств регіону: ВАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім.Ілліча», ВАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь», ПП «Кебі», ВАТ «Концерн «Стирол», ВАТ «Авдіївський коксохімічний завод», ТОВ «Спецбудрем», ЗАТ «НКМЗ», ВАТ «Харцизький трубний завод», ПП «Тес-Агро», ВАТ «Артемівський завод по обробці кольорових металів», ПП «Авторитет», АТ «Норд», ЗАТ «ВО «Конті», ТОВ СПП «Відродження», ВАТ «Обласна аптечна управляюча компанія», ВАТ «Маріупольський завод важкого машинобудування».

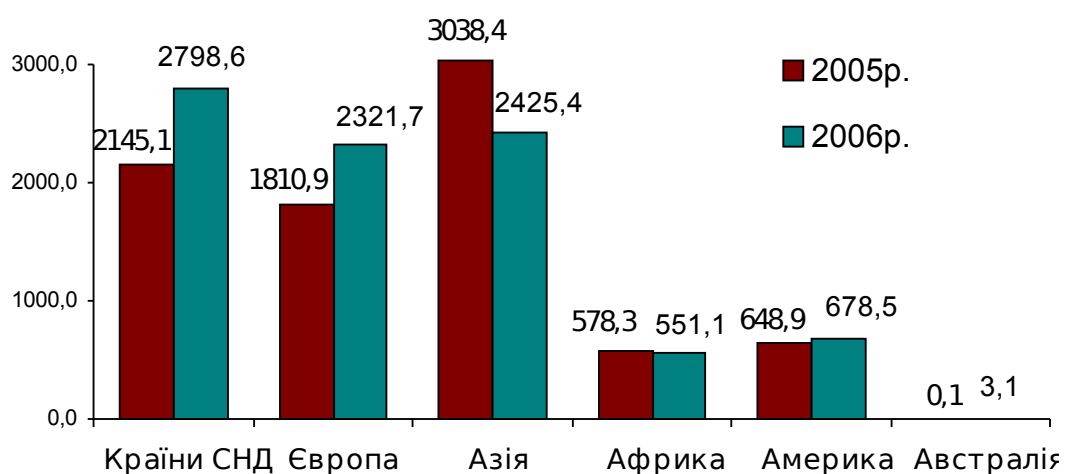

Рис.5. Експорт товарів Донецької області за географічними регіонами, млн.дол.США

У 2006р. продукція підприємств і організацій регіону вивозилась до 135 країн світу. Найбільші обсяги експортних поставок серед країн ЄС здійснювались до **Італії, Болгарії та Польщі**.

Основу експорту області традиційно складала недорогоцінні метали та вироби з них (в тому числі чорні метали – 63,9%, вироби з чорних металів – 9,8%, мідь і вироби з неї – 2,1%). Експорт машин та механізмів становив 5,7%, продукції хімічної промисловості – 5,2% (у тому числі добрив – 2,6%), мінеральних продуктів – 5,2% (в тому числі енергетичних матеріалів, нафти та продуктів її перегонки – 2,8%, солі, сірки та інших мінералів – 2,3%), транспортних засобів та устаткування – 4%.

У 2006р. імпортні операції здійснювались з партнерами 96 країн світу. Найбільші обсяги товарів з країн ЄС надійшли з **Німеччини, Італії, Польщі, Чеської Республіки.**

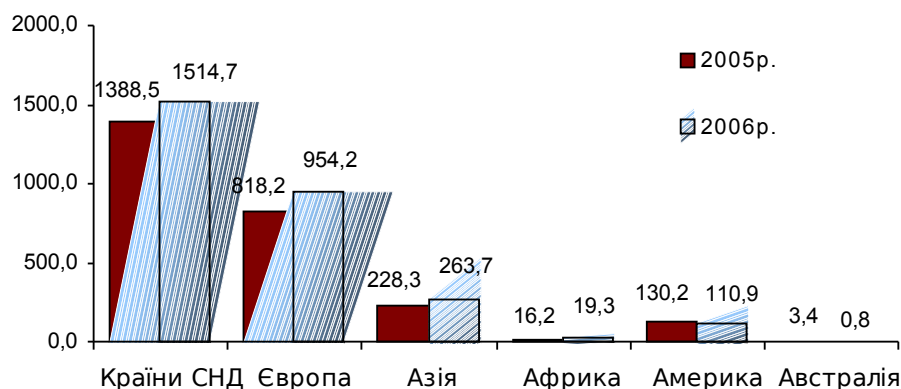
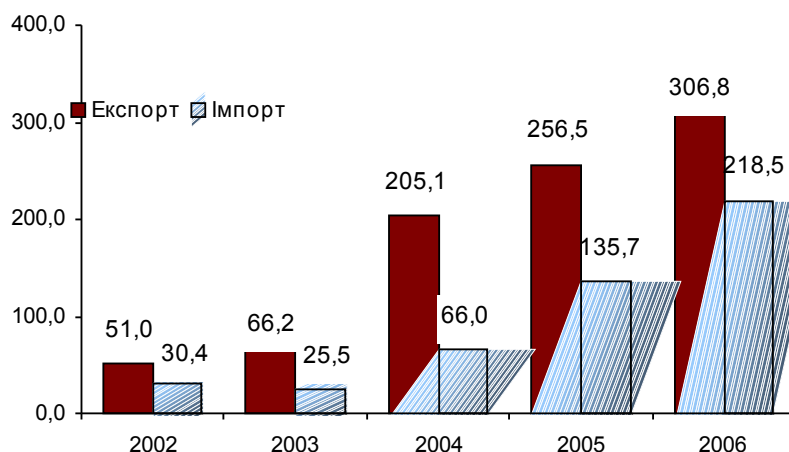

Рис.6. Імпорт товарів Донецької області за географічними регіонами (млн.дол.США)

В товарній структурі імпорту переважали недорогоцінні метали та вироби з них (в тому числі чорні метали – 12,6%, мідь та вироби з неї – 4,3%, цинк та вироби з нього – 3,2%, вироби з чорних металів – 2%), мінеральні продукти (в тому числі енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки – 15%, руди, шлаки та зола – 3,5%, сіль, сірка та інші мінерали – 2,2%), машини та механізми. Імпорт продукції хімічної промисловості складав 9,6% (в тому числі фармацевтичної продукції – 3,2%, органічних хімічних з'єднань – 2,5%), полімерних матеріалів, пластмас та каучуку – 6,4%, транспортних засобів та устаткування – 4,7%, продукції тваринництва – 3,1% (в тому числі м'яса та харчових субпродуктів – 2,7%), виробів з каменю, гіпсу, цементу, скла, азбесту, кераміки – 2,9%.

Послуги на зовнішньому ринку надавали 196 підприємств та організацій 135 країнам світу, споживали – 172 підприємства та організації з 92 країн. Експорт послуг у 2006р. збільшився в порівнянні з 2005р. на 19,6% і склав 306,8 млн.дол. США, імпорту зріс у 1,6 раза і становив 218,5 млн.дол. США. Позитивне сальдо зовнішньоекономічних послуг дорівнювало 88,3 млн.дол. США.

Рис.7. Динаміка експорту та імпорту послуг Донецької області в 2006 р.

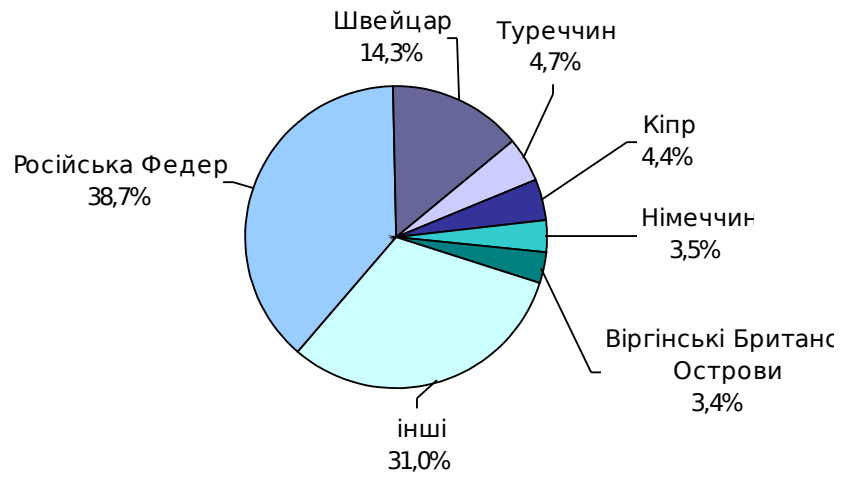

Найбільшу частку в експорті традиційно склали транспортні послуги – 60,6% від загального обсягу (майже три чверті з них – послуги морського транспорту). На ділові, професійні і технічні послуги припадало 25,8% всього експорту, будівельні – 2,9%, туристичні – 2,9%, послуги з лізингу – 2,8%, послуги з ремонту – 1,8%, фінансові – 1,4%, послуги в галузі культури та відпочинку – 1,3%.

В імпорті переважали фінансові послуги, які склали 33,7% від загального обсягу. Ділові, професійні і технічні послуги становили 29%, транспортні – 20,1%, будівельні – 4,6%, послуги в галузі культури та відпочинку – 4,2%, туристичні – 3,4%, послуги з лізингу – 1,8%, послуги з перепродажу товарів за кордоном – 1,7%.

Країнам СНД надано 41,5% загального обсягу послуг; 34,8% послуг, наданих регіону, припадає на ці ж країни. Основним партнером залишається Російська Федерація, експорт послуг до якої у 2006р. склав 118,7 млн.дол. США. (38,7% від загального обсягу експорту). Серед країн ЄС найбільші обсяги послуг підприємств регіону споживали Кіпр, Німеччина, Віргінські Британські острови, Італія.

Рис.8. Експорт послуг Донецької області за країнами світу в 2006 р.

В імпорті послуг до області також переважає Російська Федерація. Що стосується імпорту послуг з країн ЄС, то найбільші обсяги підприємства Донеччини імпортували з Сполученого Королівства, Кіпру, Франції, Німеччини, Польщі, Бельгії (рис.9).

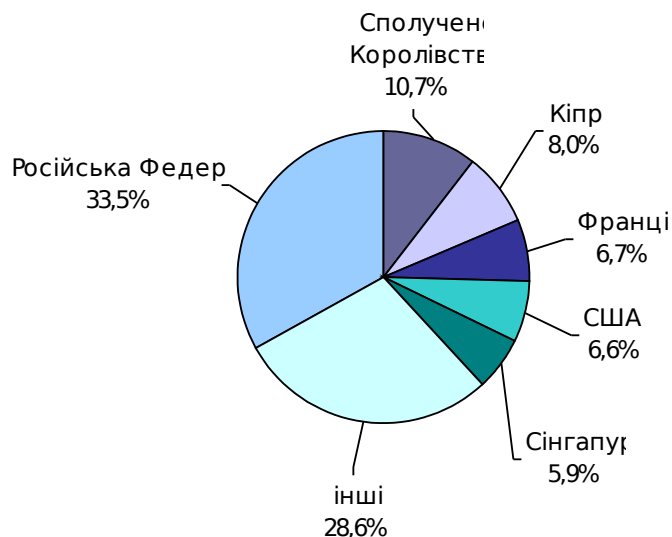

Рис.9. Імпорт послуг Донецької області за країнами світу в 2006 р.

Експортні операції є основним джерелом надходжень твердої валюти, яку підприємства спрямовують, в основному, на вирішення проблем поповнення обігових коштів, подальший розвиток виробництва, завантаження виробничих потужностей, що дозволяє підтримувати і збільшувати рівень виробництва, зберігати старі та створювати нові робочі місця.

Але подальший розвиток зовнішньоекономічної діяльності неможливий без проведення її диверсифікації. Диверсифікація експорту обумовлює формування його ефективної та оптимальної структури, розширення асортименту товарів, поступове збільшення частки високотехнологічної продукції та товарів з високим ступенем обробки, а також освоєння українськими виробниками та експортерами нових ринків товарів, технологій, капіталів і послуг. Диверсифікація імпорту передбачає різке зменшення залежності від імпорту важливих факторів виробництва (енергоносіїв та стратегічних видів сировини) і урізноманітнення джерел постачання цих компонентів, а також створення в Донецькій області імпортозаміщуючих виробництв на основі найновіших передових технологій.

Диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності дозволить ліквідувати надмірну залежність економіки регіону від монопольних імпорتنих ринків постачання стратегічно важливих товарних позицій (енергоносіїв, сировинних та інших матеріальних ресурсів) для життєво важливих галузей виробництва. Це сприятиме розвитку зовнішньоторговельної інфраструктури (інформаційної, законодавчої,

маркетингової, організаційної, трейдерської, біржової, виставкової, рекламної тощо), урізноманітнить джерела фінансування в умовах жорсткої конкурентної боротьби на міжнародних ринках.

Необхідно створити передумови щодо забезпечення підтримки на належному рівні зовнішньоторговельного балансу, шляхом нарощування його експортної частини з одночасним зменшенням обсягів невиробничого імпорту і раціональним скороченням промислового. Це дасть змогу накопичити необхідні матеріальні та фінансові ресурси для проведення структурних перетворень в експортоорієнтованих галузях.

Поряд з цим здійснюватиметься диверсифікація зовнішньої торгівлі, яка поступово буде орієнтуватися на зменшення експорту окремих видів продукції хімічної промисловості і чорної металургії шляхом здійснення заходів, спрямованих на відновлення попиту внутрішнього ринку. Зважаючи на те, що *визначальна роль чорної металургії в експорті зберігатиметься*, у металургійній галузі відбуватиметься перехід від експорту низькосортних видів прокату чорних металів до експорту високоякісних профільних виробів з них, особливо з високоякісної легованої сталі.

Основними завданнями області в сфері зовнішньоекономічної діяльності на найближчу перспективу є забезпечення реалізації державної політики у сфері зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності, зокрема реалізації заходів, спрямованих на вступ України до Світової організації торгівлі; переорієнтація підприємств на виробництво високоліквідної продукції, вдосконалення структури експорту за рахунок інноваційного розвитку наукоємних, високотехнологічних та високорентабельних галузей; збереження позицій на традиційних ринках збуту українських товарів та нарощування обсягів експорту до цих країн; розширення експортної інфраструктури підприємств шляхом створення за межами України представництв, сервісних центрів, консигнаційних складів; зниження ресурсоемності технологій з метою зменшення залежності регіону від постачання стратегічно важливих товарних позицій (енергоносіїв, сировини, напівфабрикатів тощо); розширення сфери міжнародних транспортних послуг і транзитних перевезень, створення транспортних коридорів; збільшення рівня іноземних інвестицій в економіку регіону та інноваційного їх наповнення.

Що стосується *інвестиційної* складової зовнішньоекономічних зв'язків, то частка Донецької області в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій України становила 4%. За 2006р. сума їх збільшення склала 272,42 млн.дол. США. Залучення інвестицій здійснювалося в основному за рахунок грошових внесків – 220,11 млн.дол.

США. (80,8% від обсягу надходжень) та внесків у формі рухомого і нерухомого майна – 51,03 млн.дол. США. (18,7%). Водночас спостерігалось зменшення капіталу на 62,42 млн.дол. США, що відбувалося переважно за рахунок вилучення грошових внесків – 56,27 млн.дол. США (90,2%).

Загальний внесок прямих іноземних інвестицій в регіон на 1 січня 2007р. становив 837,13 млн.дол. США, що складає 182 долари США на одну особу населення області. Сума кредитів та позик, отриманих від прямих інвесторів-нерезидентів, на 1 січня 2007р. склала 28,99 млн.дол. США. Таким чином, загальний обсяг капіталу нерезидентів, включаючи позичковий капітал, становив 866,12 млн.дол. США.

Прямі інвестиції надійшли з 51 країни світу. *Найбільші обсяги внесені нерезидентами з Віргінських Британських островів (21,8% від загального обсягу), Сполученого Королівства (16,2%), Сполучених Штатів Америки (15,2%), Кіпру (13,3%), Австрії (9,3%), Німеччини (8%).*

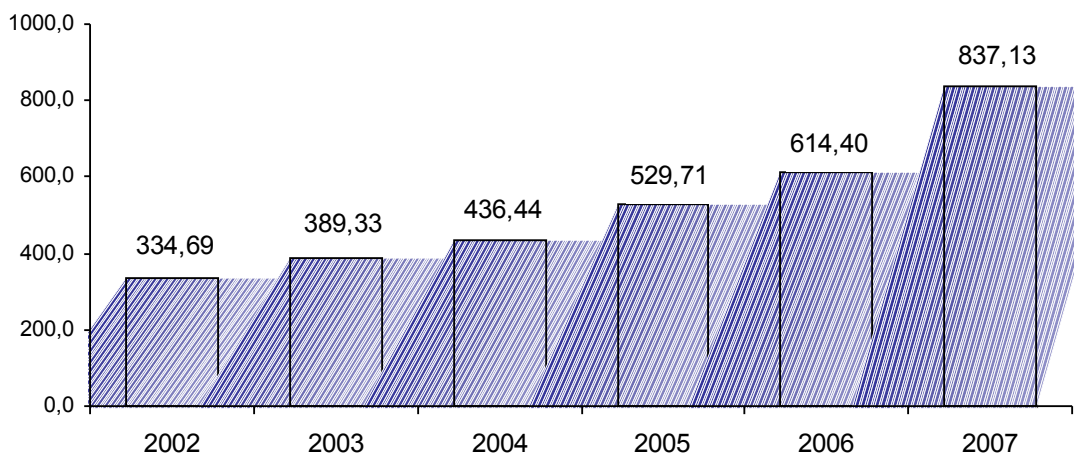

Рис.10. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Донецьку область (на початок 2007 року, млн.дол.США)

Найбільш інвестиційно привабливими в регіоні є такі види економічної діяльності, як металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів, в яке надійшло 32,2% від загального обсягу інвестицій, виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (11,7%), оптова торгівля і посередництво в оптовій торгівлі (10,1%). Серед інших видів економічної діяльності, на розвиток яких залучається іноземний капітал, виділяються виробництво неметалевої мінеральної

продукції (7,7%), фінансова діяльність (7,6%), будівництво (5,2%), операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям (4,6%), машинобудування (3,6%), добувна промисловість (3%).

Загальний обсяг прямих інвестицій з області в економіку інших країн світу на 1 січня 2007р. склав 8,8 млн.дол. США. Найбільші вкладення спрямовані в економіку **Російської Федерації** (58,6% загального обсягу інвестицій), Узбекистану (13,9%), Польщі (11,4%) та Литви (9%).

Указом Президента України від 18.06.1998 „Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області” в Донецькій області було запроваджено спеціальний режим інвестиційної діяльності. 24 грудня 1998 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України №356-XIV „Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області”.

Головна мета – подолання депресивності територій у зв’язку із закриттям та реструктуризацією гірничодобувних та інших підприємств шляхом активізації інвестиційної діяльності, залучення інвестицій та здійснення технічного переозброєння у пріоритетних галузях, ефективних структурних перетворень у матеріальному виробництві, створення нових робочих місць, підвищення матеріального добробуту населення.

Загальна територія, на яку поширюється режим СЕЗ і ТПР, становить 6360 тис. га або 10,5% території України: у т. ТПР — 6239 тис. га або 10,3% території України; число областей, на територіях яких діють режими СЕЗ і ТПР — 13; число районів, на які поширюються режими СЕЗ і ТПР — 41; число міст, на які поширюються режими СЕЗ і ТПР — 58. Пріоритетні види економічної діяльності: сільське господарство; видобувна промисловість; харчова промисловість і переробка сільськогосподарських продуктів; текстильна й легка промисловість; виробництво деревини й виробів з деревини; хімічна промисловість; металургія й обробка металу; машинобудування й приладобудування; виробництво електроенергії, газу й води; будівництво й виробництво будівельних матеріалів; туристсько-рекреаційна сфера; транспорт і зв'язок; дослідження й розробки в області природних і технічних наук; освіти й охорона здоров'я.

В Донецькій області створено СЕЗ „Донецьк” та СЕЗ „Азов” і 33 території пріоритетного розвитку (спеціальний режим інвестування введено в 26 містах та 7 районах)

За період дії Закону в СЕЗ і на ТПР схвалено 187 інвестпроектів загальною вартістю 3751,4 млн.дол.США, в тому числі в містах Донецьк – 66 проектів, Маріуполь - 15, Красноармійськ – 22, Артемівськ – 9, Краматорськ – 10.

Зі 187 схвалених проектів по 70 інвестиційних проектах загальною вартістю 768,6 млн.дол.США реалізацію завершено в рамках Закону України „Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області”.

В теперішній час в СЕЗ та на ТПР області реалізується 117 інвестиційних проектів загальною вартістю 2982,8 млн.дол.США (46,5% від загального обсягу інвестицій по Україні – 6416,8 млн.дол.США).

Всі проекти передбачають впровадження нових та наукоємних технологій, забезпечують високий енергозберігаючий та екологічний ефекти, значно поліпшують умови праці. 20 підприємств ведуть технічне переозброєння або розширення виробництва відразу по декількох проектах. Так, за рахунок власних коштів по 5 проектів впроваджується у ВАТ “Вугільна компанія “Шахта “Красноармійська – Західна №1” та ЗАТ “Новокраматорський машинобудівний завод”, по 4 проекти на ЗАТ „АВК”, „Донецьксталь – металургійний завод”, ОП „Шахта „ім. А.Ф. Засядька”, “Вугільна компанія “Краснолиманська”, 3 проекти - ВАТ “Концерн “Стирол”.

Інвестиційні процеси активно розвиваються у базових галузях промисловості: металургії, вугільній промисловості, машинобудуванні, енергетиці і т.ін.

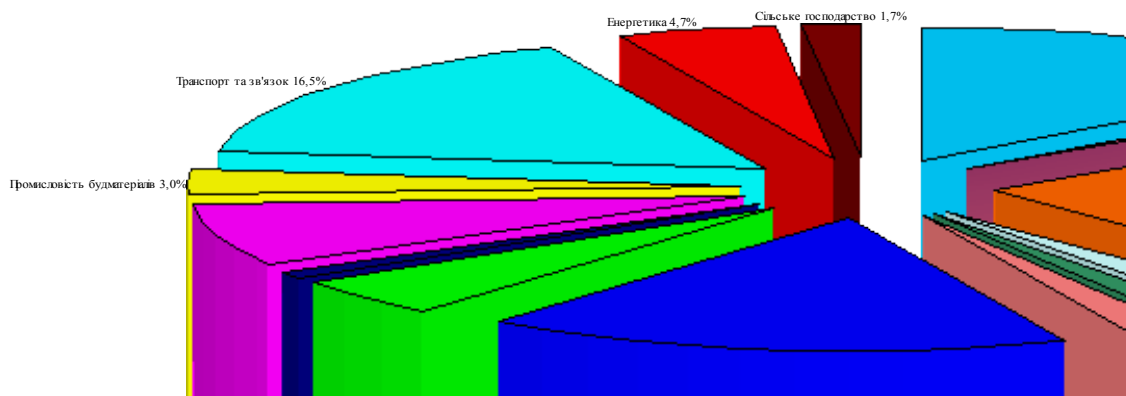

Рис.11. Галузева структура схвалених інвестиційних проектів у СЕЗ та ТПР Донецької області

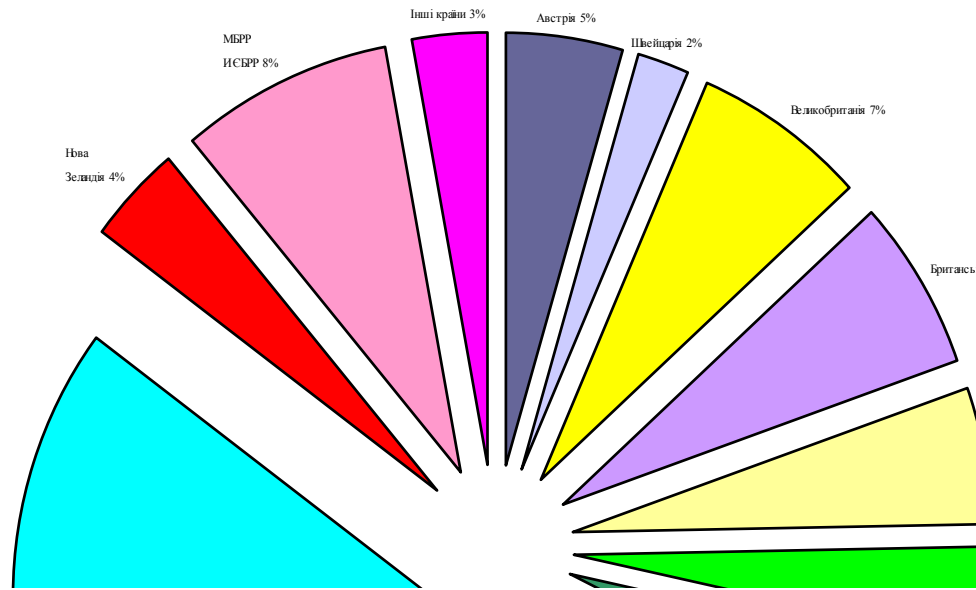

Рис.12. Участь іноземних інвесторів в реалізації інвестпроектів у СЕЗ та ТПР Донецької області

Серед схвалених проектів 63 (33,7% від всіх проектів) реалізуються за участю іноземних інвесторів. Загальний обсяг іноземних інвестицій за проектами складає 824,4 млн.дол.США.

Стратегічними партнерами є такі фірми, як „Каргілл Інкорпорейтед” (США), „Лафарж Рифракториз ДжиМБХ” (Німеччина), „Слав Хандел” (Австрія), „Леман Коммодитиз” (Швейцарія), „Емілкераміка” (Італія), „Кнауф” (Німеччина).

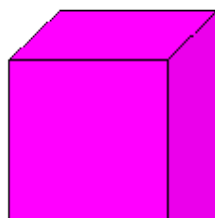

Рис.13. Співвідношення залучених інвестицій по проектах, що перебувають в реалізації в Донецькій області, та в Україні в цілому (%)

По інвестиційних проектах надійшло інвестицій в сумі 2156,2 млн.дол.США (57,5% від загальної вартості схвалених проектів), з них іноземних – 539,2 млн.дол. (65,4%).

При цьому в ТПР залучено 99,2% (2140,0 млн.дол.США) всіх залучених інвестицій, а в СЕЗ „Азов” та СЕЗ „Донецьк” – 0,8% (16,2 млн.дол.США).

На кожну гривню інвестицій, які вкладені підприємствами у виробництво в рамках інвестиційних проектів за період з 2003 по 2006 р., було отримано у середньому 72 коп. чистого прибутку. Питома вага вартості основних фондів підприємств, які реалізують інвестиційні проекти, складає 7,8% від вартості основних фондів промислових підприємств області, при цьому вони виробляють 12,8% загального обсягу промислової продукції області і забезпечують 15,2% відрахувань до бюджетів всіх рівнів.

Обсяг виробництва продукції з початку реалізації проектів склав 63,1 млрд. грн., в тому числі реалізовано на експорт – 22,0 млрд. грн., або 40,2 %.

Обсяг реалізації промислової продукції в цілому по області за період 2001-2005 рр. зріс у 2,8 рази, в тому числі реалізація продукції, виробленої на підприємствах в СЕЗ та ТПР за інвестиційними проектами збільшилася в 4,2 рази.

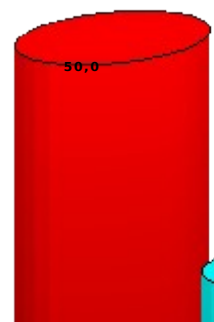

Рис. 14. Виконання інвестиційних зобов'язань щодо створення та збереження робочих місць (тис. одиниць)

Реалізація інвестпроектів передбачає створення 26,7 тис. нових та збереження 50,0 тис. діючих робочих місць. Фактично в рамках реалізації проектів створено 22,3 тис. (83,5% від запланованої кількості) нових і збережено 35,7 тис. (71,4%) робочих місць. Середньомісячна заробітна плата на підприємствах, які реалізують інвестиційні проекти, в 1,5 рази перевищує середньообласну і складає 1699,0 грн. В рамках

реалізації інвестиційних проектів прострочена заборгованість із заробітної плати відсутня.

Суб'єктами підприємництва від реалізації інвестиційних проектів в СЕЗ і на ТПР сплачено податків і зборів до бюджетів всіх рівнів та державних цільових фондів у сумі 4,33 млрд.грн., в т.ч. податок на прибуток 0,91 млрд.грн., ПДВ – 1,36 млрд.грн., прибутковий податок з громадян – 0,50 млрд.грн., збори до державних цільових фондів – 1,40 млрд.грн., інші податки – 0,16 млрд.грн.

Підприємства, які реалізують інвестиційні проекти, простроченої заборгованості по платежах до бюджету не мають.

Рис. 15. Податкові і митні пільги у СЕЗ і ТПР суб'єктам господарювання, млн.грн.

З початку функціонування СЕЗ і ТПР суб'єктам господарювання, які реалізують інвестиційні проекти, державою надано податкових і митних пільг на суму 8,3 млрд.грн.

У загальному обсязі податкових і митних пільг пільги на сировину для виробництва м'ясопродуктів (у сумі 5,7 млрд.грн.) складають 69%. В тому числі за січень–жовтень 2006 року суб'єктами підприємництва, які реалізують інвестиційні проекти в СЕЗ і на ТПР отримано пільг у сумі 0,821 млрд.грн. (9,9% від загального обсягу пільг, отриманих з початку реалізації проектів).

Пільга з ввізного мита у сумі 5706,8 млн.грн. склалася внаслідок застосування заборонного мита на імпорт м'ясної сировини, мобілізація якого до бюджету у встановлених розмірах практично неможлива.

За період скасування пільг (з квітня 2005 р. по жовтень 2006 р.) підприємства СП ІІ „Відродження” та АТЗТ „Артемівський м'ясокомбінат” за рішеннями судів продовжували імпортувати м'ясної сировини і отримали митні пільги у сумі 913,3 млн.грн.

Скасування основних норм Закону про прийнятті частини 27 Прикінцевих положень Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2005 рік” та інші законодавчі акти” негативно вплинуло на розвиток СЕЗ та ТПР, на інвестиційну привабливість Донецького регіону, а також на залучення іноземних інвесторів у процес створення новітніх технологій, модернізації і реконструкції діючих підприємств Донецької області.

Внаслідок скасування за ініціативою інвесторів було припинено діяльність по ряду інвестиційних проектів. В результаті область лише за 2005 рік недоотримала інвестицій (у галузях: машинобудування, вугільна, легка, харчова промисловість) у сумі 602,2 млн.дол.США, не створено 6,2 тис. нових та не збережено 3,9 тис. робочих місць.

Скасування пільг негативно вплинуло на виробничу діяльність ряду підприємств. Так наприклад, шахтами «Красноармійська-Західна №1» і «Краснолиманська» були перенесені терміни введення нових лав на невизначений термін, оскільки одним із джерел їхнього будівництва була економія коштів, пов'язана з пільгою по податку на прибуток; призупинили реалізацію проектів підприємства ТОВ «Диск-Сервіс» (вартість проекту 22,9 млн. дол. США) і ЗАТ «Донбаський інвестиційно-будівельний консорціум» (376,1 млн. дол. США); ТОВ «Азовська нафтова компанія» відмовилася від реалізації другої черги проекту (45,3 млн. дол. США); ТОВ «Глобекс» не в змозі сплатити митні платежі за устаткування у зв'язку з тим, що іноземні інвестори відмовилися від участі в реалізації проекту.

Таким чином, для відновлення інвестиційного іміджу України необхідно створити ефективний механізм функціонування СЕЗ та ТПР зі спеціальним режимом інвестування, який буде стимулювати залучення іноземних інвестицій, поверне довіру інвесторів та забезпечить активізацію економічної діяльності у найбільш проблемних територіях регіонів. Найбільш інвестиційно привабливими в Донецькій області для іноземного капіталу є такі види економічної діяльності: металургія й обробка металів, харчова промисловість і переробка сільськогосподарської продукції, оптова торгівля і посередництво в торгівлі.

Створення і розвиток вільних економічних зон орієнтовано на розв'язання конкретних пріоритетних економічних і соціальних завдань, реалізацію стратегічних

програм і проектів, розвиток депресивних регіонів. Світова практика показує, що створення вільних економічних зон - досить дієвий напрямок розвитку економіки окремих територій і регіонів. Сприятливий інвестиційний клімат для інвесторів асоціюється не стільки зі ставками й пільгами, а більше зі стабільністю в нормативно - законодавчій базі держави, тому не можна різко змінювати умови роботи на ринку України.

Світлана Якименко,

*начальник відділу зовнішньої політики
і європейської інтеграції*

*Управління зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності
Запорізької облдержадміністрації*

ЗАПОРІЖСЬКА ОБЛАСТЬ У РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ

Міжрегіональна співпраця у розрізі євроінтеграційних процесів займає ключове місце у зміцненні та розширенні взаємних контактів та здобутків. Уже на сьогодні чверть загального зовнішньоторговельного обороту Запорізької області припадає на країни-члени Європейського Союзу. Найвагоміша частка іноземного капіталу, який працює в області, – це інвестиції з країн ЄС. Спостерігається постійна динаміка збільшення обсягів взаємної торгівлі та надходження інвестицій. У цьому контексті значна увага приділяється саме інтеграційним процесам у науковий простір, як таким, що мають великий потенціал взаємовигідного співробітництва.

На сьогоднішній день необхідність та безумовність процесу налагодження та подальшого розвитку плідного співробітництва з іноземними країнами є важливим напрямом зовнішньої політики України та, зокрема, Запорізької області.

Запорізька область є одним із лідерів серед українських регіонів за обсягами зовнішньої торгівлі. За підсумками I півріччя 2007 року підприємства та організації області експортували товарів та послуг на суму 2012,7 млн. дол. США, імпортували – на 1394,6 млн. дол. США. Порівняно з I півріччям 2006р. обсяг експорту зріс на 41,6%, імпорту – у 1,5 рази.

Таким чином, позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу області склало 618,1 млн. дол. США.

Крім того, за даними Європейського банку, з точки зору основних показників розвитку науки і технологій Запорізька область посідає досить високе місце та має певні передумови для переорієнтації пріоритетів міжнародного співробітництва з експорту сировинних матеріалів на готову наукомістку продукцію та новітні технології.

Розглядаючи регіональний аспект взаємовідносин ЄС та України, варто зазначити, що на сьогодні Запорізька область активно співпрацює з державами-членами Євросоюзу та країнами-кандидатами.

За підсумками першого півріччя 2007 року товарообіг між підприємствами Запорізького регіону та Європейського Союзу досяг позначки близько **\$ 970 млн. США**. До країн Європейського Союзу було спрямовано товарів на суму \$ 422,5млн. США. (21,8% загального обсягу експорту), що перевищує показник 2006р. на 30,1%.

З 27 країн – членів ЄС найбільші обсяги експорту запорізьких товарів припадали на **Німеччину (27,6%), Польщу (17,6%), Італію (9,1%)**.

З країн Європейського Союзу до області надійшло товарів на 547,1 млн.дол. США. (40,2% загального обсягу імпорту). В порівнянні з січнем–червнем 2006р. цей показник збільшився у 1,6 рази. Найбільші обсяги імпорту товарів здійснювались з **Польщі (46,0%), Німеччини (19,7%), Румунії (11,8%)**

Серед напрямів можливої взаємодії з країнами ЄС найбільш перспективними виявляються залучення запорізького науково-технологічного потенціалу до взаємовигідної співпраці, поглиблення інвестиційного співробітництва, створення спільних підприємств у виробничій галузі. Так, станом на 1 січня 2007р. в економіку області з країн Європейського Союзу залучено **\$389,10 млн. США**. іноземного капіталу (**63,8%** загального обсягу прямих інвестицій).

Не зважаючи на позитивну тенденцію в розвитку співробітництва з країнами ЄС, швидкість прогресу у відносинах України з Євросоюзом залежатиме повністю від зусиль нашої держави, конкретних досягнень у виконанні визначених зобов'язань та активної підтримки з боку громадян, де регіональний чинник відіграє не останню роль, виконуючи, перш за все, просвітницьку функцію.

Так, згідно Указу Президента України від 19.04.2003 №339 „Про День Європи” (третя субота травня), щорічно, починаючи з 2003 року, в області відбуваються святкові заходи з нагоди відзначення Дня Європи: організація європейського містечка, круглі столи, конференції для старшокласників та студентів навчальних закладів області; конкурси для молоді, видання брошур, розміщення інформаційно-пізнавальних публікацій про Європейський Союз та відносини між Україною та ЄС у друкованих

виданнях області; проведення у навчальних закладах лекцій відповідної тематики, виступи на телебаченні тощо. Неодноразово під час святкування Дня Європи Запорізьку область відвідували почесні гості: 2003 рік – Державний секретар Міністерства закордонних справ України – пан Єльченко Володимир Юрійович; 2005 рік – перший заступник міністра закордонних справ України п. Бутейко Антон Денисович.

З приводу святкування Дня Європи у 2006 році м. Запоріжжя відвідала делегація Послів, представників Посольств країн-членів ЄС і Представництва Європейської Комісії в Україні на чолі з Послом Європейської Комісії в Україні та Білорусі паном Іеном Боугом.

Окрім того, 26 травня 2006 року за організаційної та фінансової підтримки Представництва Європейської Комісії в Україні, обласної державної адміністрації, органів місцевого самоврядування пройшли урочистості з відзначення Дня Європи у м. Запоріжжі.

На базі Запорізьких вищих навчальних закладів були організовані зустрічі студентів і викладачів трьох вищих навчальних закладів з представниками офіційної делегації. Під час зустрічей відбулися активні дискусії на теми сучасних тенденцій розвитку політичних, економічних і культурних зв'язків між Україною і країнами ЄС.

19 травня 2007 року за організаційної та фінансової підтримки НДО „Регіональна Євро-Атлантична Ліга” та обласної державної адміністрації на території Запорізького національного університету м. Запоріжжя було створено та забезпечено функціонування „Європейського містечка”. Участь в діяльності „Європейського містечка” брали: НДО „Регіональна Євро-Атлантична Ліга”, Запорізька обласна державна адміністрація, адміністрація Запорізького національного університету, представники Клубу інтелектуальних ігор „Модератор”, Регіонального молодіжного еколого-краєзнавчого Центру „Сварог”, молодіжної організації „Естонський клуб”. Активну участь у зазначених урочистих заходах з відзначення Дня Європи взяли учні та студенти запорізьких навчальних закладів.

Містечко об'єднало в собі функціонування національних майданчиків від кожної держави-члена Європейського Союзу, України та інших європейських країн; концерт фольклорних колективів національних товариств Запорізької області; вуличне телебачення за темою „Запоріжжя європейське” запорізьких міських і регіональних телеканалів; розважально-ігрові заходи; прапорові групи та інше. Важливого значення набуло функціонування національних майданчиків.

Крім того, в усіх навчальних закладах регіону протягом травня забезпечено підготовку і проведення основних заходів, присвячених висвітленню сутності та ролі ЄС в сучасному світі.

Запорізька область налаштована на подальше нарощення своєї присутності у країнах Європейського Союзу, розбудову широкого спектру двосторонніх відносин. Запорізька облдержадміністрація вже має партнерські стосунки з Бургаською областю Республіки Болгарія та Каунаським повітом Литовської Республіки, з якими угоди про співробітництво було укладено відповідно у 1998 та 2006 роках. У перспективі планується налагодження співробітництва з такими регіонами країн Європи, як австрійська федеральна земля Штирія та німецька федеральна земля Саксонія-Анхальт.

Наприкінці 2006 року офіційна делегація німецької землі Саксонія-Анхальт відкрила Українсько-німецький коопераційний офіс при запорізькій торгово-промисловій палаті, який сприяє розширенню співробітництва між діловими колами України та Німеччини.

Під час відвідання Запоріжжя у минулому році офіційною делегацією Чеської Республіки відбулося спілкування ділових кіл Запорізької області з представниками чеських фірм, що працюють на ринку України в галузях металургії, машинобудування, харчової промисловості, сільського господарства, будівництва, обговорювалися напрями можливої взаємодії, серед яких найбільш перспективними, виявляються залучення запорізького науково-технічного потенціалу до взаємовигідної співпраці, поглиблення інвестиційного співробітництва, створення спільних підприємств у виробничій галузі тощо.

Запорізькою облдержадміністрацією на постійній основі ведеться робота щодо активізації міжрегіонального співробітництва. Заходи щодо розширення співробітництва підприємств Запорізької області з країнами ЄС оснований на:

- широкому залученні малого та середнього бізнесу до зовнішньоекономічної діяльності, в тому числі і шляхом фінансування їх участі у виставкових заходах;
- супроводженні іноземного інвестування з метою надання підтримки суб'єктам інвестиційного процесу;
- поширенні інформації про експортний та інвестиційний потенціал регіону через розповсюдження серед зацікавлених ділових кіл відповідних матеріалів;
- сприянні розвитку інформаційних ресурсів в мережі Інтернет (веб-сторінок на сайтах облдержадміністрації та управління зовнішніх зносин, баз даних щодо комерційних та інвестиційних пропозицій суб'єктів господарювання регіону);

- ефективній роботі з торгово-економічними місіями України за кордоном з метою просування продукції регіонального товаровиробника на зовнішні ринки;
- проведенні на території регіону міжнародних форумів, інвестиційних ярмарок, круглих столів із залученням ділових кіл потенційних країн-партнерів.

Прикладом тому є проведення у травні 2007 року в Запорізькій області Міжнародного Трейд-Клубу, основною метою діяльності якого є ознайомлення іноземних дипломатів з економічним потенціалом України, областей, окремих промислових підприємств, надання сприяння українським центральним та місцевим органам державного управління у залученні іноземних інвестицій, встановленню ділових контактів між вітчизняними та іноземними підприємцями.

Під час візиту в Запорізьку область членам Міжнародного Трейд-клубу було презентовано потенціал Запорізької області, офіційна делегація провела переговори з керівництвом Запорізької області та торгово-промислової палати; відвідала міжнародну виставку «Машинобудівництво. Металургія.»; детально ознайомила з можливостями деяких підприємств. Головним заходом було презентація інвестиційних проектів підприємств та індивідуальні переговори підприємців, що зацікавлені у розширенні міжнародного співробітництва.

Крім того, наприкінці листопада 2007 року в Запорізькій області заплановано проведення міжнародного інвестиційного форуму за участю потенційних інвесторів і представників центральної, місцевої влади та місцевого бізнесу. Організаторами даного заходу є Запорізька облдержадміністрація, Запорізька обласна рада та Запорізька торгово-промислова палата. Метою Форуму є залучення інвестиційного капіталу в ефективні проекти запорізьких підприємств, презентація прибуткових інвестиційних інструментів.

Проведення Міжнародного Інвестиційного Форуму та презентація інвестиційних проектів надасть унікальну можливість привернути увагу ділової спільноти, посадових осіб, академічних кіл та ЗМІ до сприятливих змін інвестиційного клімату в Україні та в Запорізькій області зокрема, та відкриє нові шляхи інвестування в українську економіку.

Зульфія Капуста,
*заступник начальника Управління зовнішніх зносин
та зовнішньоекономічної діяльності
Головного управління економіки
Миколаївської облдержадміністрації*

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ У МІЖНАРОДНІЙ СПІВПРАЦІ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Миколаївська область та її облдержадміністрація приділяють особливу увагу розвитку зовнішньоекономічної діяльності області, створенню сприятливих умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів підприємництва різних форм власності, активізації зовнішніх зносин, залученню іноземних інвестицій та збільшенню обсягів зовнішньої торгівлі.

Метою розвитку зовнішньоекономічної діяльності Миколаївської області вважається розвиток та ефективне використання експортного потенціалу області шляхом збільшення обсягів експорту високотехнологічної продукції з високим ступенем переробки, послідовне поліпшення товарної і географічної структури експорту та імпорту, активізація міжрегіонального співробітництва, розширення ринків збуту, збільшення обсягів іноземних інвестицій.

Область є експортноорієнтованим регіоном на Півдні України. Вже багато років зовнішньоекономічна діяльність підприємств області розвивається динамічно. Починаючи з **1993 року**, загальний обсяг експортно-імпортних операцій з **478,1** млн. дол. США збільшився більш ніж у 3,4 рази і становив у **2006 році 1 млрд. 652,0** млн. дол.США, що більше показника 2005 року (1 млрд. 497 млн.дол.США) на 10,3 % або на 155,0 млн.дол.США. Обсяг експорту у 2,4 рази перевищує обсяг імпорту (позитивне сальдо зовнішньої торгівлі - 670,2 млн.дол.США).

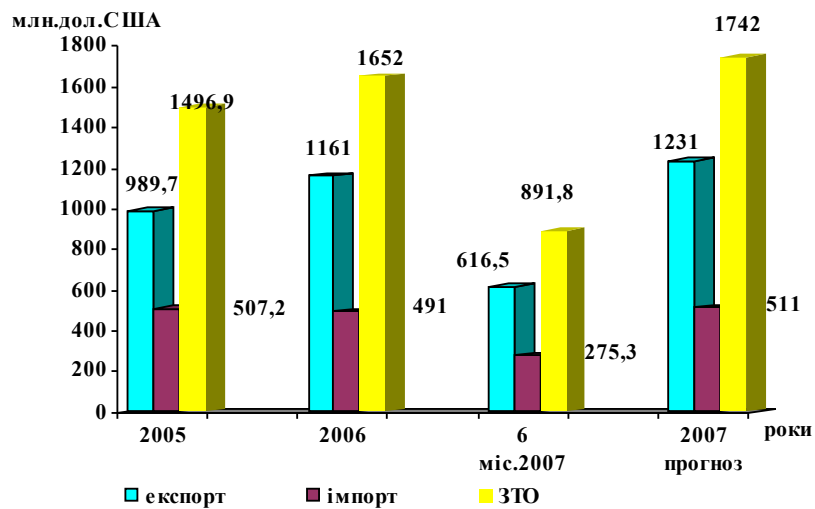
Підприємства області забезпечили 2,8 % загальнодержавного експорту та 1,1 % імпорту товарів. Серед регіонів України за обсягами експорту товарів Миколаївська область знаходиться на 7 місці.

Збереглася тенденція до збільшення експорту товарів і послуг та формування позитивного сальдо зовнішньої торгівлі. **Експорт** збільшився на 17,3% і склав **1 млрд. 161 млн.дол.США**, обсяг позитивного сальдо становив 670,0 млн.дол.США. Експортні

операції товарами здійснювали 273 підприємства області, імпортерів – 270. При цьому 83,0 % експортерів та 94,0 % імпортерів мали приватну форму власності, 17,0 % та 6,0 % відповідно – державну.

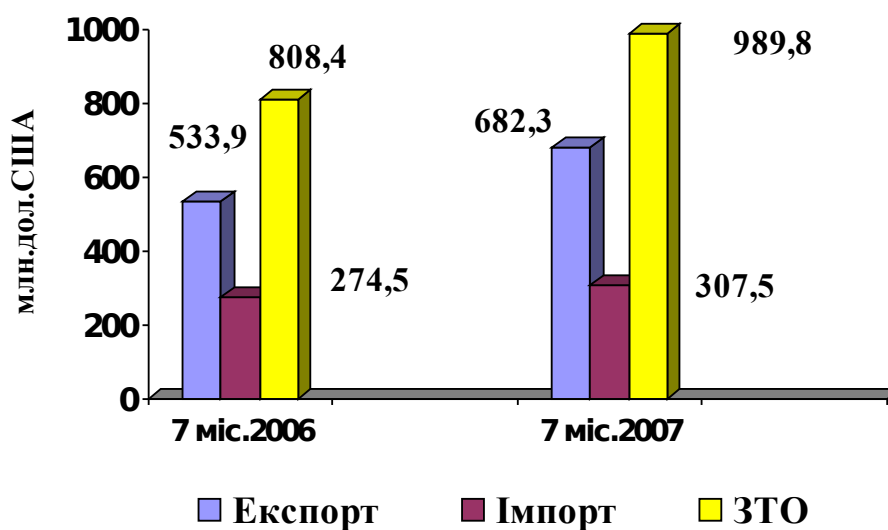
Оснoву експорту області складає глинозем (сировина для алюмінієвої промисловості), механічне обладнання, судна, сільськогосподарська продукція - зернові культури, насіння і плоди олійних рослин, шкірсировина, продукція харчової промисловості (соки, безалкогольні напої тощо), одяг.

Показники розвитку зовнішньої торгівлі

За 7 місяців 2007 року загальний обсяг експортно-імпортерних операцій товарами склав **989,8 млн.дол.США**, що перевищує показник відповідного періоду минулого року на 22,4 % (на 181,4 млн.дол.США). Сальдо зовнішньої торгівлі області є позитивним, обсяг експорту перевищує обсяг імпорту на 374,8 млн.дол.США.

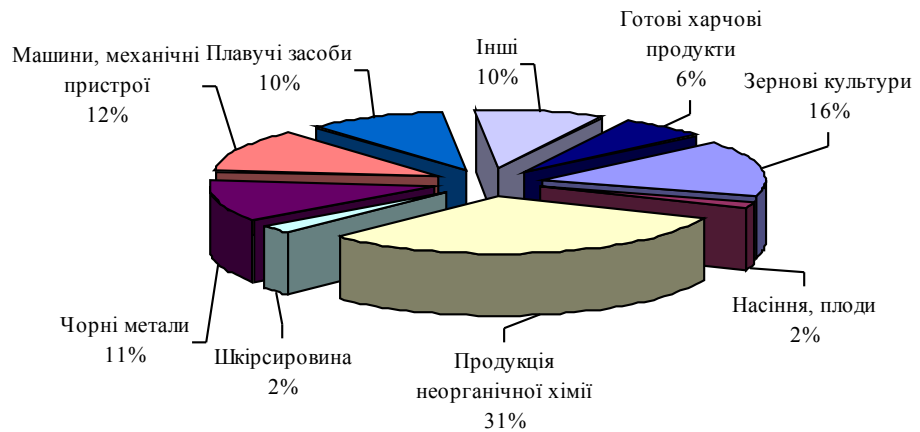
Зовнішня торгівля товарами за 7 місяців 2007 року

В експорті товарів збільшився експорт продукції неорганічної хімії на 16,6 % (експортовано на 212,0 млн.дол.США), зернових культур на 65,7% (108,6 млн.дол.США), чорних металів у 2,3 раза (77,8 млн.дол.США), плавучих засобів морських або річкових у 1,3 раза (68,8 млн.дол.США), виробів з чорних металів у 4,2 раза (27,9 млн.дол.США), алкогольних і безалкогольних напоїв у 2,1 раза (24,7 млн.дол.США, 3,6 %), шкірсировини на 5,2 % (17,1 млн.дол.США), продуктів переробки овочів, плодів на 5,7% (15,6 млн.дол.США), одяг текстильний на 42,0 % (13,5 млн.дол.США), насіння і плодів олійних культур у 1,8 раза (10,9 млн.дол.США).

Зменшився обсяг експорту механічного обладнання та пристроїв на 27,7 % і становив 77,8 млн.дол.США (11,4 % у загальному обсязі експорту).

Структура експорту товарів за 7 місяців 2007 року

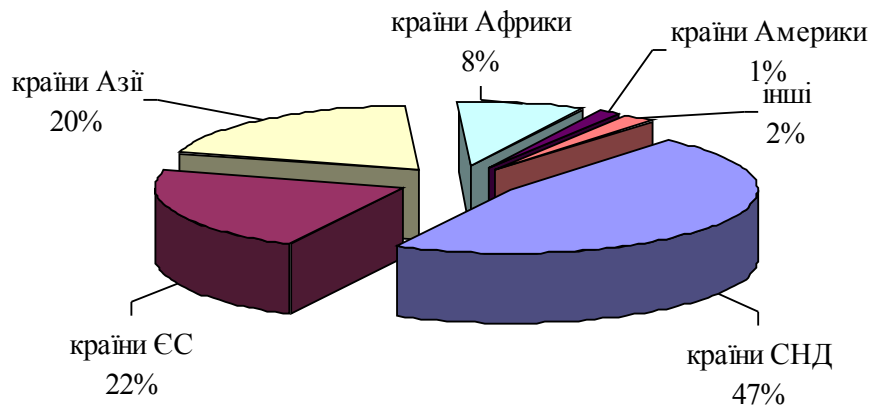
У структурі імпорту товарів склали: 25,8 % - руди, 13,4 % - продукти переробки овочів та плодів, 11,0 % - механічне обладнання і пристрої, 7,1 % - вироби з чорних металів, 6,3 % - енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки, 2 % - наземні транспортні засоби, 3,5 % - чорні метали, 2,6% - полімерні матеріали, пластмаси, 2,5 % - електричні машини і устаткування.

Основними підприємствами експортерами є ТОВ „Миколаївський глиноземний завод”, ТОВ „Нібулон”, ВАТ „Дамен Шіпярдс Океан”, ДП НВКГ „Зоря-Машпроект”, ТОВ „Сандора”, ТОВ „Інтеріор”, ТОВ „Селтік”, ЗАТ „ВОЗКО”, АТ ЗТ „Миколаївське обласне підприємство” Втормет”, АТЗТ „Санта-Україна”.

Підприємства області співпрацювали з партнерами із 101 країни світу. До країн СНД експорт товарів зріс на 6,4 %, імпорт – у 1,3 рази, при цьому їх обсяги становили 315,7 та 67,5 млн.дол.США відповідно. Також збільшився експорт до країн ЄС на 32,4 % та імпорт на 26,7 % , що склало 148,4 та 106,7 млн.дол.США відповідно.

Найбільше товарів експортується в Російську Федерацію, Білорусь та Індію, Саудівську Аравію, Туреччину, Іспанію та такі країни ЄС як Кіпр, Нідерланди та Італію. Імпорт товарів здійснюється переважно з Гвінеї, Російської Федерації, Бразилії, Австралії, Китаю. Серед країн ЄС найбільшими експортерами є **Нідерланди, Німеччина, Італія**

Географічна структура експорту товарів за 7 місяців 2007 року

Понад 10 % зовнішньоторговельного обігу складають послуги суб'єктів господарювання, основна доля яких припадає на транспортні морські послуги, що здійснюються ДП „Морський торговельний порт”, ЗАТ „Морський спеціалізований порт „Ніка-Тера”, ДП „Спеціалізований морський порт „Октябрьск”, ТОВ „Дніпро-Бузький морський термінал” та інші.

Розвитку експортного потенціалу області сприятиме:

- збільшення виробництва високотехнологічної продукції суднобудівної та машинобудівної галузі, продукції з високим ступенем обробки, а також із застосуванням комп'ютерних і електронних технологій;

- збільшення випуску виробів харчової промисловості, сільського господарства на основі сучасних технологій переробки, зберігання, пакування, транспортування та реалізації продукції;

- забезпечення експортної спеціалізації у виробництві високоякісних будівельних матеріалів та розширення будівельно-монтажних послуг;

- збільшення обсягів експорту продукції виробництва виноробної, лікеро-горілчаної, плодово-виноградної та овочевої продукції;

- розширення міжнародних транспортно-експедиційних послуг та транзитних перевезень (автомобільним, авіаційним, водним, залізничним та трубопровідним транспортом), надання послуг по ремонту рухомого складу та транспортного обладнання;

- нарощування науково-технічних розробок, патентно-ліцензійної торгівлі, ноу-хау, інжинірингу, послуг з підготовки та забезпечення процесів виробництва і реалізації продукції, з обслуговування продукції, що експортується;

- впровадження енергозберігаючих технологій;

- сприяння впровадженню міжнародних технічних стандартів та правил у виробництво;

- здійснення виставкової та рекламної діяльності з метою забезпечення ринку збуту вітчизняної конкурентоспроможної продукції та високих технологій, участь в міжнародних тендерах;

- сприяння розвитку інвестиційної діяльності;

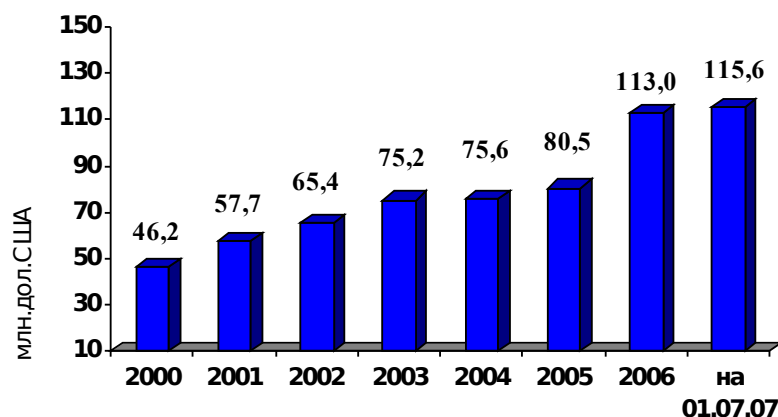
- розвиток туризму та відпочинку.

Миколаївська область є інвестиційно привабливим регіоном, в який прийшли із своїм капіталом потужні іноземні інвестори.

Обсяги іноземного капіталу, вкладеного в економіку області, постійно зростають. Так, з 2000 до 2006 року цей показник зріс майже у 2,5 рази, а саме з 46,2 до 113,0 млн.дол.США.

Позитивна тенденція зберігається і у 2007 році. За перше півріччя загальні обсяги прямих іноземних інвестицій становлять 115,6 млн.дол.США.

Прямі іноземні інвестиції

Інвестиційні відносини склалися з 38 країнами світу. Це, насамперед, традиційні країни-інвестори: Кіпр (24,1 млн.дол.), Російська Федерація

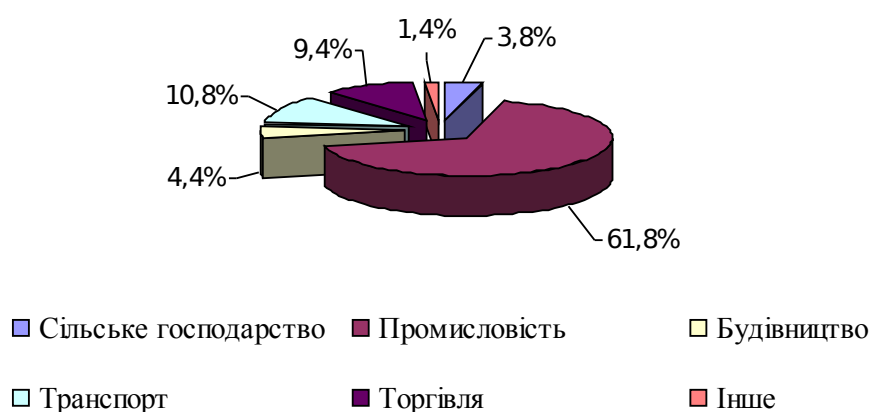
(10,6 млн.дол), Віргінські (Британські) Острови (8,6 млн.дол.), Туреччина (2,4 млн.дол.). Серед країн ЄС провідні позиції в цій сфері посідають Нідерланди (7,1 млн.дол.) та Бельгія (5,9 млн.дол.), Інвестиції цих країн давно та стабільно працюють в економіці області.

Добрі перспективи для розвитку бізнесу на Миколаївщині вбачають інвестори Канади (34,7 млн.дол.), США (3,6 млн.дол.) та Панами (1,5 млн.дол.). Обсяги інвестицій з цих країн значно зросли 2006-2007 року.

Іноземний капітал працює в багатьох галузях економіки області, але найбільш привабливими для інвесторів залишаються промисловість, зокрема машинобудування (47,6% загальних обсягів інвестицій), оптова торгівля (9,0%), надання транспортних послуг (10,6%), операції з нерухомістю (10,6%).

Завдяки інвестиціям всесвітньо відомих іноземних компаній **Dyckerhoff, PepsiCo, PepsiAmericas, SunInterbrew, РусАл, Damen Shipyards Grup, Aker Yards, Groupe Lactalis** підприємства області успішно реалізують інвестиційні проекти, нарощують обсяги виробництва, створюють робочі місця, сприяють вирішенню соціальних проблем.

Прямі іноземні інвестиції в економіку області за видами економічної діяльності

В області створено 143 підприємства з іноземними інвестиціями. Це, насамперед, провідні підприємства Миколаївщини **ВАТ „Дамен Шіпярдс Океан”, ВАТ „Югцемент”, ЗАТ „Возко”, ДП „Миколаївський морський торговельний порт”, ЗАТ „Миколаївський калійний термінал”, ЗАТ „Лакталіс Миколаїв”** тощо.

Завдяки іноземному капіталу почали свою діяльність відомі в Україні та за кордоном **ТОВ „Миколаївський глиноземний завод”, ТОВ „Нібулон”, ТОВ „Сандора”**.

З метою залучення іноземних інвестицій в економіку області, встановлення та поглиблення зовнішньоторговельних, соціальних, науково-технічних, екологічних та культурних відносин Миколаївською облдержадміністрацією укладено 5 міжрегіональних рамкових угод, а саме: з Плевенською областю Республіки Болгарія, Мурманською областю Російської Федерації, Західнопоморським воєводством Республіки Польща, Мінською областю Республіки Білорусь, Клайпедським повітом Литовської Республіки.

Анастасія Андронова,

*начальник відділу євро інтеграційної
регіональної політики та транскордонного співробітництва
Головного управління зовнішньоекономічної діяльності
та європейської інтеграції Одеської облдержадміністрації*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Впровадження сильної регіональної політики, органічне поєднання процесів централізації та децентралізації управління по всіх напрямках, мають дати потужний поштовх розвитку регіонів та їхнього внеску в реалізацію євроінтеграційних намірів України.

Досвід показує, що подальше просування України на шляху інтеграції в Європейський Союз неможливе без підвищення ролі регіонів. В Європі спостерігається посилення інтеграційних процесів, роль регіонів в економічному та політичному житті країн ЄС набуває все більшого значення. 2006 рік було оголошено в країнах Європейського Союзу Роком регіонів. «Через співпрацю регіонів до спільної Європи» - сучасне гасло інтеграційної політики.

Роль Одеської області в процесі інтеграції України в Європейський Союз визначається не тільки історичними передумовами, але й прикордонним та приморським розташуванням, вагомим місцем у територіальному та міжнародному поділі праці. Регіон має розвинуту транспортну мережу, яка зв'язує його із країнами Європейського Союзу, Молдовою, Румунією, Балканами та Туреччиною.

На сьогодні в Одеському регіоні процеси усвідомлення стратегічного курсу на європейську інтеграцію мають під собою реальне підґрунтя і втілюються в конкретні дії та практичні заходи у напрямку забезпечення цілісності зовнішньополітичного курсу держави на регіональному рівні, узгодженості дій управлінь, структурних підрозділів облдержадміністрації та інших організацій у сфері здійснення зовнішніх зносин.

Активізація регіональної політики України означає цілеспрямоване просування українських інтересів в рамках діяльності регіональних угруповань, що дозволяє здійснювати конкретні поступові кроки у процесах європейської інтеграції та сприяє широкому залученню України до участі в політичних та економічних процесах у

Центрально-Східній та Південно-Східній Європі.

Одним із важливих напрямків євроінтеграційного виміру є участь в діяльності міжнародних європейських об'єднань та організацій. Сьогодні Одеська область є єдиним регіоном України, який приймає активну участь у роботі одразу 6 міжнародних європейських організацій:

- Асамблея європейських регіонів - з 1992 року;
- Робоча співдружність придунайських країн - з 1994 року;
- Єврорегіон „Нижній Дунай” - з 1998 року;
- Асоціація європейських прикордонних регіонів - з 2001 року;
- Асамблея європейських виноробних регіонів - з 2004 року;
- Конференція приморських регіонів Європи - з 2004 року.

У 2006-2007 рр. Одеська область взяла участь у пілотному проекті АЄР «Аналіз стану економіки регіону та розробка рекомендацій щодо стратегії економічного розвитку». За результатами цього дослідження експерти Європейського Союзу зробили висновок, що Одеська область має позитивний імідж як в Україні, так і за кордоном, а також є найбільш привабливим регіоном України для інвестування. Ці результати опубліковані окремим збірником. Використовуючи їх область у подальшому матиме можливість брати більш активну участь у програмах МТД.

Особливістю сучасних міжнародних відносин є інтенсивність інтеграційних процесів, серед яких важливу роль відіграє міжрегіональне та транскордонне співробітництво. Саме воно сьогодні стає мірилом демократії, важливим показником соціально-економічного розвитку.

Розвиток міжрегіонального та транскордонного співробітництва визначено одним із напрямів Плану дій Україна - ЄС, що передбачає запровадження стратегічного планування на державному і регіональному рівні, формування цілеспрямованої системи реалізації державної регіональної політики.

З метою запровадження такої системи у 2006 році фахівцями облдержадміністрації було розроблено проект програми сприяння європейській інтеграції «Кроки до Європи» Одеської області на 2007 рік, яку було затверджено рішенням обласної ради від 23 лютого 2007 року № 174-У. Це перша і, поки що, єдина в Україні програми подібного спрямування.

Одним із напрямків діяльності, передбачених Програмою, є розвиток транскордонного співробітництва області, зокрема, через механізми єврорегіонів. У Програмі є окремий розділ «Транскордонне співробітництво, у тому числі у рамках

еврорегіонів».

Заходами розділу передбачено:

- вдосконалення співпраці у рамках Єврорегіону «Нижній Дунай» (забезпечення діяльності Секретаріату Єврорегіону, проведення засідань Ради Єврорегіону);
- створення інформаційного центру з питань транскордонного співробітництва та європейської інтеграції;
- створення веб-сторінки з питань транскордонного співробітництва та забезпечення постійного її оновлення;
- запровадження системи моніторингу ефективності виконання програм сусідства та програм прикордонного співробітництва;
- інтенсифікація економічного складника транскордонного співробітництва.

Також окремим розділом виділена діяльність Одеської області у європейських регіональних організаціях. За останні роки Одеською областю накопичений значний досвід транскордонного співробітництва. Ще у 1996-1997 роках було налагоджено міжрегіональне співробітництво з повітами Галац та Тульча (Румунія), що стало подальшим підґрунтям для створення Єврорегіону «Нижній Дунай».

Нижній Дунай - один з найбільших єврорегіонів, який має загальну площу 53,3 тис.кв. км та майже 4 млн. мешканців. Але ефективність діяльності Єврорегіону, безумовно, поки що є недостатньою. Діяльність партнерів не завжди скоординована, багато планів залишаються «на папері». Саме тому одеська сторона вийшла останнім часом з низкою ініціатив для поліпшення ситуації. Вивчивши досвід провідних єврорегіонів («Балтика»), ми запропонували розглянути наступні пропозиції:

- удосконалення правової бази шляхом розробки нової редакції Статуту та Регламенту Єврорегіону «Нижній Дунай»;
- вивчення можливості створення постійно діючого Секретаріату Єврорегіону «Нижній Дунай»;
- зміна принципів діяльності Комісій зі сфер діяльності Єврорегіону, зокрема, запровадження процедури ротації голів Комісій.

З цією метою було створено спеціальну робочу групу з питань удосконалення правової бази та організаційної структури «Єврорегіону». 10-11 травня 2007 року проходило засідання Ради Єврорегіону «Нижній Дунай» у м. Тульча (Румунія), під час якого головування в Єврорегіоні було передано на наступні 2 роки Одеській області.

Під час робочої зустрічі членів Ради Єврорегіону румунською стороною було запропоновано відкласти питання щодо внесення змін до Статуту, мотивуючи це

необхідністю консультацій з органами центральної влади. Також було запропоновано розглянути можливість надання статусу юридичної особи безпосередньо Єврорегіону, мотивуючи наявністю подібного досвіду у румунсько-молдовських Єврорегіонах «Сірет» та «Прут». Сторони домовились, що всі проблемні питання, зокрема, щодо удосконалення Статуту та розміщення Секретаріату, будуть винесені на наступне засідання Єврорегіону, яке відбудеться у м. Одеса.

Одеська область приділяє значну увагу розвитку діяльності, спрямованої на підвищення рівня обізнаності громадськості з питань європейської інтеграції. У 2007 році з метою виконання Державної програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2004-2007 роки було здійснено низку важливих заходів. Вже чотири роки поспіль відзначається День Європи в Одеській області. З квітня поточного року велась активна робота щодо висвітлення у друкованих та електронних засобах масової інформації питань з підготовки та проведення Дня Європи в Одеській області. Вулицями міста було розміщено відповідні інформаційні матеріали, зокрема, 10 рекламних щитів розміром 3х6 метрів, 100 сіті-лайтів та 1000 афіш з інформацією про День Європи в Україні та заходи, які проводитимуться у рамках його святкування.

Традиційно ключовою подією цього року стало проведення 18 травня 2007 року міжнародної конференції «Розвиток транскордонного співробітництва з регіонами країн-членів ЄС». Під час конференції виступили представники Міністерства закордонних справ України, Міністерства економіки України, голова місії ЄС з надання прикордонної допомоги Молдові та Україні Ференц Банфі, голова секції політики, преси та інформації Представництва Європейської Комісії в Україні, Білорусі та Молдові Дірк Шюбель. Аудиторія конференції склала понад 200 учасників. За результатами конференції видано збірку доповідей учасників.

18 травня 2007 року також відбувся семінар з питань європейської інтеграції та МТД за участю фахівців Міністерства економіки України. У семінарі взяли участь понад 50 представників міськвиконкомів, районних державних адміністрацій, районних рад, громадських організацій.

Крім того, у рамках святкування Дня Європи в Одеській області серед інших відбулись наступні заходи:

- конкурси малюнків у школах області «Україна - держава європейська», «Країнами Європи», за результатами яких переможці отримали призи та цінні подарунки;

- книжкові та фотодокументальні виставки «Європейський Союз-Україна: еволюція відносин»;
- інтелектуальні ігри, присвячені європейській інтеграції, серед учнів середніх та вищих навчальних закладів Одеської області;
- літературний конкурс в учбових закладах м. Одеса «Що для мене означає бути європейцем?»;
- видання брошури-довідника «Європейський Союз - 50 років розвитку». Збірка накладом 1000 примірників була розповсюджена на конференції, «круглих столах», передана до вищих навчальних закладів, шкіл та бібліотек області.

11 липня 2007 року було проведено «круглий стіл» «Європейська та євроатлантична інтеграція: стан та перспективи співробітництва». Участь у роботі «круглого столу» взяли близько 50 представників органів державної влади, зокрема Міністерства закордонних справ України, місцевого самоврядування області, вищих учбових закладів, громадських організацій, засобів масової інформації, провідних експертів Центру міжнародних досліджень Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова та Національного інституту стратегічних досліджень, дипломатичного корпусу, акредитованого у м. Одеса.

Проведення засідання «круглого столу» та висвітлення його у засобах масової інформації сприяло інформуванню широкого кола населення щодо стану та перспектив співробітництва України з європейськими та євроатлантичними структурами.

З точки зору розвитку міжрегіональних стосунків Одеська область є привабливим об'єктом для інвестиційної діяльності з боку представників країн ЄС, пошуку нових форм співробітництва на рівні "державо-регіон" та "регіон - регіон". Так, обсяг прямих інвестицій в економіку Одеської області з країн ЄС на липень 2007 р. становив 448 млн. 902,2 тис. дол. США, що складає 59,1 % загального обсягу інвестицій в Одеську область. Головними країнами-інвесторами, на які припадає більш ніж три чверті загального обсягу інвестицій з ЄС, є Нідерланди - 151 млн. 529,4 тис. дол. США (33,8% загального обсягу інвестицій з країн ЄС), Сполучене Королівство - 134 млн. 194 тис. дол. США (29,9 %), Кіпр - 101 млн. 592,1 тис. дол. США (22,6%), Німеччина - 16 млн. 570,0 тис. дол. США (3,7 %), Греція - 8 млн. 401,5 тис. дол. США (1,9 %)

Найбільш інвестиційно привабливими для партнерів з Європейського Союзу в Одеській області є такі види економічної діяльності:

- для Нідерландів: виробництво коксу та продуктів нафтопереробки - 79 млн. 628,1

тис. дол. США (52,5 % загального обсягу інвестицій з країни); продукція харчової промисловості - 34 млн. 878,8 тис. дол. США (23,0 %), транспорт і зв'язок - 18 млн. 269,2 тис. дол. США (12,1 %), будівництво - 15 млн. 274,9 тис. дол. США (10,1 %);

- для Кіпру: продукція харчової промисловості - 27 млн. 473,0 тис. дол. США (27 % загального обсягу інвестицій з країни), будівництво - 5 млн. 880,0 тис. дол. США (5,8 %);

- для Німеччини: транспорт та зв'язок - 6 млн. 693,4 тис. дол. США (40,4 %), діяльність в сфері культури та спорту - 3 млн. 552,2 тис. дол. США (21,4 %), оптова та роздрібна торгівля - 1 млн. 850,5 тис. дол. США (11,2%).

- для Греції: будівництво - 8 млн. дол. США (95,2 %); 169,6 тис. дол. США (2,0 %); освіта - 132,7 тис. дол. США (1,6 %).

Найбільші обсяги інвестицій з Одеської області здійснені в Іспанію - 13 млн. 834,0 тис. дол. США - у діяльність водного транспорту та Латвію - 8 млн. 399,1 тис. дол. США - фінансова діяльність.

Активна діяльність Одеської області у сфері зовнішніх зносин сприяє обміну досвідом та розширенню співробітництва (в тому числі транскордонного) з європейськими та, зокрема, з прикордонними державами, збагаченню змісту підписаних міжрегіональних угод, розробці та підготовці важливого підґрунтя, яке надає можливості для якісного та чіткого виконання процесів, спрямованих на реалізацію державної політики в сфері європейської та євроатлантичної інтеграції, що, в свою чергу, сприяє формуванню позитивних політичних, економічних, організаційних, правових та інших умов не тільки в регіоні, а й у державі в цілому, розвитку зовнішньоекономічної діяльності та, насамперед, позиціонування регіону на міжнародній арені як активного представника багатовекторної політичної та економічної співпраці, учасника шести міжнародних європейських організацій та привабливого інвестиційного партнера.

Дмитро Поблє,

головний спеціаліст Головного управління зовнішньоекономічної діяльності та європейської інтеграції Одеської облдержадміністрації

ДИНАМІКА ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ У ВІДНОСИНАХ З КРАЇНАМИ ЄС.

Одним з головних показників реального втілення євроінтеграційного курсу України є аналіз динаміки її зовнішньоторговельних зв'язків з країнами Європейського Союзу. Як виглядає ця динаміка зовнішньоекономічної діяльності у 2007 році в порівнянні з 2006 роком по Одеській області? Так, у січні–червні 2007р. різноманітною зовнішньоекономічною діяльністю в Одеській області займалося 2479 суб'єктів зовнішньої торгівлі з партнерами зі 164 країн світу (за січень-червень 2006р. - відповідно 2306 та з 162 країнами світу). З них: товарні операції здійснювали 1447 суб'єктів зовнішньої торгівлі області (експорт – 513 суб'єктів, імпорт – 1238); операції послугами – відповідно 675 суб'єктів (експорт – 573, імпорт – 292). Прямі іноземні інвестиції вкладено у 751 підприємство, портфельні – у 47; інвестиції в економіку інших країн світу вклали 9 підприємств області.

74,3% суб'єктів зовнішньої торгівлі, що здійснювали різноманітну форму зовнішньоекономічної діяльності, зареєстровано в Одесі, 14,1% – в інших містах регіону, 11,6% – у районах області.

У січні–червні 2007р. спостерігалось збільшення як експорту товарів відносно відповідного періоду 2006р. на 41,5%, так і імпорту – на 34,1%, загальний обсяг яких склав 510,1 млн.дол.США та 1051,1 млн.дол. США відповідно. Частка області у структурі експортних поставок склала 2,2% від загального експорту товарів України (у січні–червні 2006р. – 2,1%), а в структурі імпорту товарів – 3,8% загального

У порівнянні з січнем–червнем 2006р. зросли обсяги експорту як до країн СНД майже у 2,0 рази, так і до країн “далекого зарубіжжя” – на 22,1% і становили 182,7 млн.дол.США та 327,4 млн.дол США. Питома вага обсягів експорту до країн Співдружності склала 35,8% проти 25,6% у відповідному періоді попереднього року, до країн "далекого зарубіжжя" – відповідно 64,2% проти 74,4%. До країн ЄС експортні поставки товарів склали 104,7 млн.дол. США або 20,5% від загального обсягу експорту товарів області. Якщо розглядати країни “далекого зарубіжжя” по континентах, то до країн Європи поставки товарів зросли на 51,6% відносно січня–червня 2006р. і

становили 110,9 млн.дол. США, до країн Америки – відповідно на 22,7% і 55,8 млн.дол. США, до Африки – на 15,7% і 23,8 млн.дол. США, до Азії – на 6,3% і 136,9 млн.дол. США. Найбільші обсяги експорту припадали на Російську Федерацію – 114,6 млн.дол. США, Туреччину – відповідно 52,0 млн.дол. США, Індію – 42,4 млн.дол. США, Молдову – 23,0 млн.дол. США, Сполучене Королівство – 18,9 млн.дол. США та США – 16,9 млн.дол.США.

У січні–червні 2007 р. спостерігалось збільшення імпорту товарів як з країн СНД – на 37,2%, обсяг яких становив 141,4 млн.дол. США, так і з інших країн світу – на 33,6% та 909,7 млн.дол. США. Максимальні обсяги країн “далекого зарубіжжя” припадали на Азію – 567,6 млн.дол. США, загальний обсяг імпорту з якої збільшився на 28,7% відносно відповідного періоду 2006р., Європу – відповідно 289,7 млн.дол. США і на 50,4%, Америку – 35,6 млн.дол. США і на 14,0%, Африку – 15,6 млн.дол. США і на 3,1%. За цей період з країн СНД постачалось 13,5% загального імпорту товарів, з інших країн світу – 86,5%. Поставки товарів з країн ЄС становили 280,9 млн.дол. або 26,7% загального імпорту області. Головними імпортерами товарів до регіону були: Китай – 264,4 млн.дол. США, Російська Федерація – відповідно 98,4 млн.дол. США, Туреччина – 81,4 млн.дол. США, Індонезія – 69,0 млн.дол. США, Японія – 68,3 млн.дол. США, Румунія – 60,4 млн.дол.США.

У січні–червні 2007р. спостерігалось підвищення обсягів зовнішньої торгівлі товарами відносно відповідного періоду 2006р. майже по всіх товарних групах: поставки мінеральних продуктів на експорт підвищилися з 0,3 млн.дол. США до 6,1 млн.дол. США, імпорتنі надходження – з 19,4 млн.дол. США до 117,3 млн.дол. США (зокрема, експортовано 11,1 тис.т нафтопродуктів та імпортовано 177,4 тис.т. Головні країни, з якими укладені контракти на поставки цього товару: до області – Литва, Російська Федерація, Туреччина, Румунія, Білорусь та Казахстан; з регіону – Кіпр, Саудівська Аравія, Естонія та Латвія); продукти сільського господарства та переробної промисловості (харчові продукти) – відповідно експорт з 70,3 млн.дол. США до 138,9 млн.дол. США, імпорт – з 125,7 млн.дол США. до 181,0 млн.дол. США.

Експорт готової продукції, виготовленої з імпортованої сировини, збільшився в 11 раз у порівнянні з відповідним періодом 2006р. і становив 52,9 млн.дол. США або 10,4% від загального обсягу експорту товарів області. Головними партнерами в експорті були: Російська Федерація 91,7%, Німеччина – 1,7%, Сполучене Королівство – 1,6%. У структурі експорту готової продукції на жири та олії тваринного або рослинного походження припадало 88,8% загального експорту готової продукції, одяг

текстильний – 4,2%, продукти хімічної промисловості – 3,2%, наземні транспортні засоби – 1,7%.

Імпорт давальницької сировини зріс у порівнянні з січнем–червнем 2006р. у 10,2 рази і становив 42,6 млн.дол. США або 4,1% від загального обсягу імпорту товарів. Давальницька сировина постачалась переважно з Індонезії – 91,2% від загального обсягу імпорту давальницької сировини, Російської Федерації – 2,1%, Білорусії та Румунії – по 1,2%. У товарній структурі жири та олії тваринного або рослинного походження склали – 91,2% імпорту давальницької сировини; чорні метали – 2,9%; хімічні штапельні волокна – 1,3%, наземні транспортні засоби – 1,2%.

Зовнішня торгівля послугами. У січні-червні 2007 року Одеська область займала *друге* місце серед областей та міст країни за обсягом наданих послуг поступаючись лише м. Києву і *п'яте* за обсягом отриманих. Підприємства регіону здійснювали операції на ринку послуг з партнерами 144 країн світу. Обсяг експорту послуг становив 468,9 млн.дол. США і збільшився на 6,1% проти відповідного періоду 2007 року, імпорту – відповідно 65,6 млн.дол. США і на 16,0%. Сальдо – позитивне в розмірі 403,3 млн.дол.США.

У порівнянні з січнем-червнем 2006 року. обсяг експорту до країн СНД збільшився на 55,4% до країн “далекого зарубіжжя” – на 2,8% і склали відповідно 43,2 млн.дол. США та 425,7 млн.дол. США. Питома вага обсягів експорту до країн Співдружності складала 9,2% проти 6,3% у січні-червні 2006 року, до країн “далекого зарубіжжя” відповідно 90,8% проти 93,7%. Якщо розглядати експорт послуг інших країн світу по континентах, то збільшилися обсяги до Азії на 3,7% відносно відповідного періоду 2006 року і становили 108,3 млн.дол. США, до Америки – відповідно на 42,3% і 99,5 млн.дол. США., до Африки – на 25,1% і 16,2 млн.дол. США, до Австралії і Океанії – у 2,6 рази і становили 3,8 млн.дол. США. та зменшилися до Європи – на 12,1% і 197,9 млн.дол. США.. Головними споживачами послуг підприємств Одещини були серед країн СНД: Російська Федерація (22,6 млн.дол. США.), Грузія (11,0 млн.дол. США.) та Молдова (5,4 тис.дол. США.); серед країн “далекого зарубіжжя”: Кіпр (53,8 млн.дол. США.), США (39,4 млн.дол. США.), Сполучене Королівство (34,1 млн.дол. США.), Греція (27,3 млн.дол. США.), Туреччина (24,7 млн.дол.США).

Частка країн ЄС у загальному обсязі наданих послуг області складала 45,6%, одержаних – відповідно 57,5%. Як в експорті так і в імпорті найбільшу питому вагу

займали послуги транспорту – відповідно 94,3% від загального експорту до країн ЄС та 47,3% від загального імпорту з країн ЄС. Основними країнами партнерами підприємств нашої області виступали в експорті: Кіпр, Сполучене Королівство, Греція, Данія, Австрія; в імпорті: Німеччина, Болгарія, Кіпр, Нідерланди, Сполучене Королівство.

У січні–червні 2007р. спостерігалось збільшення імпорту послуг як з країн СНД на 61,8% так і з інших країн світу на 7,6%, обсяг яких становив відповідно 14,2 млн.дол.США і 51,4 млн.дол. США. Питома вага обсягів імпорту до країн Співдружності склала 21,7% проти 15,5% у січні–червні 2006 року, до країн “далекого зарубіжжя” - відповідно 78,3% проти 84,5%. Якщо розглядати інші країни світу за континентами, то *максимальні обсяги припадали на Європу – 34,3 млн.дол. США*, загальний обсяг імпорту з якої збільшився на 13,7%; Америку – відповідно 5,9 млн.дол. США і на 11,7% та Азію – 10,8 млн.дол. США поставки з якої зменшилися на 10,1%. Найбільші обсяги були одержані підприємствами регіону з таких країн як: Німеччина – 8,3 млн.дол. США, Російська Федерація – 6,6 млн.дол. США, Болгарія – 5,4 млн.дол. США, Кіпр – 5,3 млн.дол. США та Нідерланди – 4,4 млн.дол.США.

У структурі зовнішніх послуг спостерігались такі зміни: збільшення експорту послуг транспорту та зв'язку (з 408,2 млн.дол.США у січні–червні 2006 року до 431,9 млн.дол. США у січні–червні 2007 року.); підвищення в обробній промисловості як наданих (з 6,9 млн.дол. США до 8,6 млн.дол. США) так і отриманих послуг (з 0,4 млн.дол. США до 1,2 млн.дол. США); у будівельних послугах падіння обсягів експорту (з 3,7 млн.дол. США до 2,3 млн.дол.США) та підвищення імпорту (з 1,5 млн.дол. США до 5,5 млн.дол. США); зростання обсягів одержаних послуг в операціях з нерухомістю, здаванням під найм та послуги юридичним особам (з 7,4 млн.дол. США до 11,8 млн.дол. США). Найбільш пріоритетними, як в експорті так і в імпорті, були послуги транспорту та зв'язку – відповідно 92,1% від загального експорту послуг області та 59,6% від загального імпорту послуг.

Найбільша питома вага як в експорті, так і в імпорті припадала на такі міста: Одеса – 61,7% від загального експорту області та 74,3% від загального імпорту області, Іллічівськ – відповідно 15,0% та 9,6%, Ізмаїл – 10,1% та 2,1% і Комінтернівський район – 2,7% та 9,7%.

Іноземні інвестиції. На 1 липня 2007 року сума прямих іноземних інвестицій з країн світу до області, включаючи позичковий капітал, становила 863,0¹ млн.дол.США

з них: 760,0 млн.дол.США – капітал нерезидентів, спрямований до статутних фондів підприємств Одещини (обсяг якого збільшився на 16,4% у порівнянні з даними на відповідну дату 2006 року). Обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу населення регіону на 1 липня 2007 року становив 318,3 дол.США.

На протязі січня–червня 2007 року в економіку області іноземними інвесторами вкладено 80,1 млн.дол.США прямих інвестицій. Основна форма залучення – грошові внески 73,1 млн.дол. США (91,2% загального обсягу залучених інвестицій) та вкладення у вигляді рухомого і нерухомого майна 6,4 млн.дол. США (8,0% відповідно). Водночас відбулося зменшення капіталу нерезидентів на 36,2 млн.дол.США.

Найбільш інвестиційно привабливими для іноземного капіталу в січні – червні 2007 року були підприємства, які працювали за такими видами економічної діяльності як: фінансова діяльність (за аналізований період приріст прямих іноземних інвестицій становив 177,4% або 38,2 млн.дол. США); надання комунальних та індивідуальних послуг у сфері культури та спорту (50,2% або 6,0 млн.дол. США); наземний транспорт (34,0% або 5,0 млн.дол. США); будівництво (10,1% або 5,0 млн.дол. США); оптова торгівля і посередництво в оптовій торгівлі (3,1% або 2,1 млн.дол. США); виробництво харчових продуктів, напоїв (2,1% або 2,4 млн.дол.США).

Максимальний приріст іноземного капіталу спостерігався з наступних країн: Сполучене Королівство на 55,7% або 48,0 млн.дол.США; Монако на 29,8% або 6,7 млн.дол.США.; Швейцарія на 7,1% або 2,7 млн.дол.США; Кіпр на 2,4% або 2,4 млн.дол.США.

За надходженням іноземного капіталу в область перше місце займають інвестиції з Нідерландів (19,9% від загального обсягу прямих інвестицій), далі йдуть капіталовкладення з Сполученого Королівства (17,7%), Кіпру (13,4%), США (11,0%), Швейцарії (5,3%), Віргінських Островів (Брит.) (5,0%). На ці країни припадало 72,3% загального обсягу прямих інвестицій.

Пріоритетними для нерезидентів в області були підприємства таких видів економічної діяльності: додаткові транспортні послуги (у 119 підприємств вкладено 159,5 млн.дол. США); виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (відповідно до 56 – 117,7 млн.дол. США); виробництво продуктів нафтопереробки, хімічна та нафтохімічна промисловість (у 27 – 91,1 млн.дол.США); оптова торгівля і посередництво в оптовій торгівлі (у 154 – 72,6 млн.дол. США); фінансова діяльність (у 15 – 59,7 млн.дол. США); операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг (у 95 – 56,8 млн.дол. США).

На 1 липня 2007 року. кредити та позики від прямих інвесторів-нерезидентів отримали 32 підприємства Одещини на суму 103,0 млн.дол.США. Від інвесторів з Кіпру надійшло 32,3% цих коштів, Португалії – 24,4%, Росії – 11,0%, США – 5,8%, Сінгапуру – 5,6, Нідерландів – 5,0%. Портфельні інвестиції станом на 1 липня 2007 року. отримані 47 підприємствами на суму 5,3 млн.дол.США. Значні обсяги інвестицій вкладені нерезидентами з Німеччини (26,5% від загального обсягу портфельних інвестицій), США (17,8%), Сент-Кітса і Невіс (11,0%), Сент-Люсії (8,6%), Багами (6,4%), Віргінських Островів (Брит.) (4,2%).

Найбільший інтерес у інвесторів викликали підприємства, основним видом діяльності яких були: додаткові транспортні послуги – 23,1% від загального обсягу портфельних інвестицій; металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів – 15,3%; машинобудування – 12,3%; торгівля автомобілями та мотоциклами, ремонт – 12,0%; виробництво харчових продуктів, напоїв – 8,6%.

Внески одеських підприємств в економіку країн світу на 1 липня 2007 року склали 27,5 млн.дол.США. Найбільші вкладення Одеської області були спрямовані в економіку Іспанії (50,4% від загального обсягу прямих інвестицій з області), Латвії (30,6%) – країни ЄС, а також В'єтнаму (12,1%). Підприємствами водного транспорту вкладено 66,0% інвестицій від загального обсягу інвестицій з області.

ВИСНОВКИ

Аналіз співробітництва регіонів Східної та Південної України з ЄС є вкрай важливим з огляду на те, що саме в цих регіонах сконцентрований основний економічний потенціал країни. Від так, від економічної орієнтації цих регіонів на ринки Європейського Союзу вирішальною мірою буде залежати не тільки економічна, але й політична інтеграція України до Європейської спільноти. Другим важливим моментом в цьому контексті є те, що саме ці регіони в геополітичному та соціокультурному сенсі переважною мірою спрямовані не на Європу, а на Росію та Євразійський простір. Отже геополітична переорієнтація цих регіонів стає одним із найбільш складних завдань реалізації євроінтеграційного курсу України.

Головними показниками економічної співпраці східних та південних регіонів України залишаються обсяги та структура торгівлі і послуг, інвестиції та промислова кооперація з країнами ЄС. Що спільного та відмінного в цих показниках економічної співпраці східних та південних регіонів України з ЄС?

На підставі аналізу зазначених показників цікавими видаються тенденції, котрі властиві для такого регіонального співробітництва.

Східний регіон. На прикладі Донецької та Запорізької областей можна переконатися, що східний регіон України є експортноорієнтованим в своєму економічному розвитку. Зокрема, обсяги експорту переважають обсяги імпорту по Донецькій області в 3 рази, по Запорізькій області в 1,4 рази.

Основними ринками для підприємств східного регіону України залишається Російська Федерація та країни СНД. Експорт продукції підприємств Донецької області до країн СНД в 1,2 рази перевищує експорт товарів до країн ЄС. Частка країн Євросоюзу в експортних операціях Запорізької області складає 21,8 %. Частка країн Євросоюзу в експорті Донецької області складає – 26 %, а країн СНД – 31%.

Найбільші обсяги експортних поставок підприємств Донецької області серед країн СНД здійснюються до Росії, а серед країн ЄС до Італії, Болгарії та Польщі. Найбільші обсяги експорту запорізьких товарів серед країн ЄС також припадають на Польщу та Італію. Але на відміну від Донецької області, найбільшим європейським партнером для Запорізької області є Німеччина, на яку припадає 27,6% обсягів експорту товарів з цієї області.

Важливим показником для порівняльного аналізу економічних відносин регіонів України з Європейським Союзом є структура експорту. Основною

експортною продукцією Донецької області як на ринки СНД, так і на ринки ЄС є продукція металургійних підприємств, зокрема: чорні метали – 63,9%; вироби з чорних металів – 9,8%; мідь та вироби з неї – 2,1 %. В цілому ж частка металургійної продукції в загальному експорті товарів області сягає близько 76%, тоді як продукція машинобудування не перевищує 10%. Запорізька область в цьому порівнянні відзначається дещо більшою питомою вагою машинобудування в структурі експорту. Серед імпортерів головне місце для Донецької області посідають Російська Федерація та країни СНД, частка яких складає 52,8%, тоді як європейських близько 40% в загальному обсязі імпорتنних операцій. Найбільші обсяги товарів з країн ЄС надійшли з Німеччини (19,7%), Італії та Польщі (46%).

Важливим показником є збереження позитивної динаміки експортно-імпорتنних операцій східного регіону України, як з країнами ЄС так і з країнами СНД. Так порівняно з 2006 роком обсяг експорту продукції із Запорізької області зріс на 41,6%, імпорт в 1,5 раз, по Донецькій області експорт збільшився на 6,8%, а імпорт на 10%. До країн СНД експорт донецьких товарів зріс на 6,4%, імпорт – у 1,3 рази. Експорт з Донецької області до країн ЄС на 32,4%, а імпорт в 1,6 раз.

З наведених показників можна зробити висновок про те, що незважаючи на позитивну динаміку збільшення обсягів експортно-імпорتنних операцій східного регіону України темпи зростання цих обсягів уповільнюються. Слід відзначити, що товарообіг східних областей з країнами ЄС відзначається значно кращою динамікою в порівнянні з країнами СНД. В структурі імпорту для цих областей з країн СНД переважали енергоресурси та сировинні матеріали. Загальну частку в імпорті з країн ЄС складала продукція машинобудування та фармацевтична продукція.

Щодо експорту та імпорту послуг, то тут теж спостерігалась позитивна динаміка. Так експорт послуг Донецької області збільшився на 19,6%, а імпорт зріс у 1,6 рази. У цій сфері торгівельних відносин провідне місце теж посідають країни СНД, яким надано 41,5% загального обсягу послуг Донецької області. Основним партнером залишається Російська Федерація, на яку припадає 38,7% від загального обсягу експорту послуг. В основному це транспортні послуги, які надаються Російській Федерації та іншим країнам СНД. Вони складають майже 60% від загального експорту (майже три четверті з них – послуги морського транспорту).

Країни ЄС отримують незначну частку послуг з Донецької області. Переважно це Кіпр (4,4%) та Німеччина (3,5%). В структурі цих послуг провідне місце займають ділові та технічні послуги.

В імпорті послуг до східних регіонів теж провідне місце посідає Російська Федерація. Для прикладу вона забезпечує 33,5% потреб Донецької області в імпорті послуг. Це, насамперед, ділові та фінансові послуги, а також транспортні послуги. На долю останніх припадає 20% від загального імпорту послуг Донецької області.

Що стосується ЄС, то провідне місце в цій галузі займають Великобританія (10,7%), Кіпр (8%) та Франція (6,7%). В основному Донецька область користується фінансовими, діловими та технічними послугами з цих країн, а також послугами в галузі культури, туризму та відпочинку.

В інвестиційній складовій зовнішньоторговельних зв'язків східних областей України провідні позиції належать Європейському Союзу та офшорним зонам. Найбільші обсяги інвестицій в економіку Донецької області внесено нерезидентами з Віргінських Британських островів (21,8% від загального обсягу), Великобританії (16,2%), Кіпру (13,3 %), Австрії (9,3%), Німеччини (8%). Обсяги інвестицій з країн Євросоюзу складають 63,8% загального обсягу прямих інвестицій, які надійшли в Запорізьку область.

В Донецькій області найбільш привабливими для європейських інвестицій виявилися металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів, в які надійшло 32,2% від загального обсягу інвестицій. В той час, як у видобувну промисловість та машинобудування – тільки 3%. Для Запорізької області привабливими для європейських інвесторів, окрім металургійних, виявились підприємства машинобудування з більш вагомою часткою науково-технічного потенціалу.

Якщо проаналізувати вкладення капіталів зі східних областей, переважно з Донецької області, то вони здебільшого спрямовані в офшорні зони, країни СНД та сусідні з Україною країни ЄС. Так найбільші капіталовкладення з Донецької області спрямовані в Російську Федерацію (58,6% загального обсягу інвестицій) та Узбекистан (13,9%). Серед країн ЄС інвестиції з Донецької області спрямовані перш за все в Польщу (11,4%) та Литву (9%).

Що стосується промислової кооперації, то серед країн ЄС стратегічними партнерами для донецьких підприємств є великі промислові фірми з Німеччини, Австрії та Італії.

Південний регіон України. Які відмінності та подібності в співпраці областей цього регіону для ЄС можна простежити в порівняння зі східними областями України? Які тенденції співробітництва з країнами ЄС простежуються в цьому регіоні?

Спробуємо з'ясувати це на відповідних показниках співпраці з країнами ЄС Миколаївської та Одеської областей.

Для південного регіону також зберігається позитивна динаміка збільшення обсягів торгівлі. Так Одеська область збільшила обсяги експорту товарів в порівнянні з 2006 роком на 41,5%, імпорту – на 34,1%. Миколаївська область збільшила експортні поставки на 17%. Важливою тенденцією властивою для зовнішньоторговельних зв'язків Миколаївської області є суттєве збільшення торгівлі з країнами ЄС. Так за 2007 рік в порівнянні з відповідним періодом 2006 року експорт зріс на 32,6%, а імпорт на 26,7%, тоді як з країнами СНД на 6,4% і в 1,3 рази відповідно. Проте на відміну від Миколаївської області, в якій обсяги експорту в 2,4 рази перевищують обсяги імпорту, Одеська область має негативне торговельне сальдо.

Головним торговельним партнером для Миколаївських підприємств є Російська Федерація та країни СНД, на які припадає 47% зовнішньоторговельного обігу Миколаївської області, тоді як не країни ЄС майже у 2 рази менше, тільки 22%. Країни Азії займають третю позицію (20%) серед її торговельних партнерів. Для Одеської області країни СНД теж виступають найбільшим ринком для експорту товарів її підприємств. На них припадає 35,8% загального обсягу експорту Одещини, тоді, як на країни ЄС тільки 20,5%, а країни Азії – 6%.

Основу експорту Миколаївської області складає глинозем, плавучі морські та річкові засоби, сільськогосподарська продукція, текстильний одяг. При цьому за 2007 рік відбулось значне скорочення обсягів експорту механічного обладнання на 27,7%.

Основною експортною продукцією для Одеської області є нафтопродукти, жири та олії тваринного та рослинного походження, продукти хімічної промисловості та текстильний одяг.

Головними партнерами в експорті для Миколаївської області серед країн ЄС є Нідерланди, Німеччина. Італія. Для Одеської області відповідно – Німеччина, Естонія та Латвія. Основними товарами в структурі імпорту Миколаївської області є: руди – 25,8%, 11% - механічне обладнання, енергетичні матеріали. Головними імпортерами товарів до Миколаївської області виявились Китай, Російська Федерація та Туреччина. Країни СНД становлять 13,5%, тоді як країни ЄС – 26,7% загального обсягу імпорту Одеської області.

Від так суттєвою відмінною ознакою економічних зв'язків цих двох південних областей України є більш значні обсяги європейської імпортової продукції в порівнянні з імпортом з країн СНД.

В структурі послуг південного регіону країни ліву частину їх експорту складають морські транспортні послуги. В Миколаївській області послуги складають понад 10% зовнішньоторговельного обігу області. Транспортні послуги складають 94,3% від загального обсягу послуг, наданих Одеською областю країнам ЄС, та 47,3% від загального імпорту з країн ЄС. Частка країн ЄС у загальному обсязі наданих Одеській області послуг складала 45,6%, одержаних – відповідно 57,3%. Основними партнерами в експорті послуг підприємствами Одеської області є: Кіпр, Велика Британія, Греція, Данія, Австрія, в імпорті – Німеччина, Болгарія, Кіпр, Нідерланди.

Питома вага країн СНД в порівнянні з ЄС в експорті послуг Одеською областю складає 28%, а в імпорті – 21,7% відповідно.

Таким чином в сфері надання та отримання послуг ЄС також займає провідні позиції в південному регіоні України в порівнянні з країнами СНД.

Ще одна провідна галузь зовнішньоекономічних зв'язків, де провідні позиції належать країнам ЄС в цих двох південних областях є інвестиції. Серед країн ЄС провідні позиції щодо вкладення інвестицій в економіку Миколаївської області займають Велика Британія (16,2%), Кіпр (13,3%), Австрія (9,3%), Німеччина (8%). Обсяг прямих інвестицій в економіку Одеської області з країн ЄС складає майже 60% загального обсягу інвестицій в Одеську область. Головними країнами інвесторами Одеської області є Нідерланди, на які припадає 33,8% загального обсягу інвестицій з країн ЄС, Велика Британія – 30%, Кіпр – 22%, Німеччина – 3,7%, Греція – 1,9%.

Найбільш привабливими галузями для європейського капіталу в Миколаївській області виявились машинобудування (47,6% загальних обсягів інвестицій), оптова торгівля (9%), транспортні послуги (10%). В Одеській області: для Нідерландів – переробка нафтопродуктів (52% загального обсягу інвестицій з країни), харчова промисловість (23%), транспорт і зв'язок (12%); Кіпру – продукція харчової промисловості; Німеччини – транспорт і зв'язок.

Найбільші обсяги інвестицій з Одеської області також здійснені в країни ЄС, зокрема в Іспанію (водний транспорт) та Латвію (банківська діяльність).

Отже, проведений порівняльний аналіз зовнішньоекономічних зв'язків двох областей східного та південного регіонів з ЄС дає підстави констатувати про наявність таких *тенденцій*.

1. Попри те, що Російська Федерація та країни СНД залишаються основним ринком збуту продукції підприємств східного та південного регіонів України,

під впливом співробітництва з ЄС між ними відбувається суттєва диференціація.

2. Маючи сировинну структуру економіки з домінуючим сегментом важкої промисловості, підприємства східного регіону України і надалі продовжують орієнтуватись на Росію та країни СНД, які складають лівову частину їх експортно-імпортних операцій. Подібна тенденція прослідковується і в сфері торгівлі послугами східного регіону України.
3. Для південного (на прикладі Миколаївської та Одеської областей) стає властивою тенденція до збільшення частки країн ЄС в загальному імпорті продукції, яка вже перевищила частку країн СНД.
4. Як експорт, так і імпорт цих двох південних областей стає все більш диверсифікований, не в останню чергу і завдяки поглибленню економічного співробітництва з ЄС.
5. В сфері послуг Миколаївська та Одеська області переорієнтовуються на країни ЄС та інші країни світу. В цій сфері Європейський Союз вже став їх головним партнером.
6. Основним інвестором економіки як східного так і південного регіонів України стає Європейський Союз. Проте, якщо в Донецькій області європейські інвестиції переважно вкладаються в металургійну промисловість, то в Миколаївській та Одеській областях в машинобудування, харчову та легку промисловість, а також транспорт і зв'язок.
7. Інвестиції, які вкладаються цими областями в іноземну економіку, теж мають різну географію. Інвестиції з Донецької області надходять переважно до Росії і країн СНД, а інвестиції з південних областей до країн Європейського Союзу.
8. Серед членів ЄС виокремилась група країн – лідерів, які найбільш інтенсивно розвивають економічне співробітництво з південним та східним регіонами України. До них належать: Німеччина, Велика Британія, Кіпр, Нідерланди, Італія, Польща, Литва.

Задня обкладинка

Інститут зовнішньої політики є відомчою структурою яка створена на базі Дипломатичної академії при МЗС України.

Інститут заснований у 2006 році з метою проведення наукових досліджень в галузі міжнародних відносин, зовнішньої політики та міжнародної безпеки в інтересах Міністерства закордонних справ України.

Інститут здійснює свою діяльність за науково-дослідницькими та видавничо-інформаційними напрямками.

Основними завданнями Інституту є:

комплексне дослідження зовнішньої політики України й іноземних держав, прикладних проблем міжнародних відносин та міжнародної безпеки;

розробка концептуальних засад зовнішньої політики України, підготовка практичних рекомендацій та прогнозів щодо розв'язання актуальних проблем сучасних міжнародних відносин та зовнішньої політики України, сприяння її відкритості та передбачуваності;

участь в реалізації міжнародних наукових та освітніх програм в галузі зовнішньої політики, міжнародних відносин і міжнародної безпеки.

Інститут відповідно до чинного законодавства має штат адміністративно-управлінського та наукового персоналу на контрактній та договірній основі, залучає до проведення наукових досліджень висококваліфікованих фахівців та експертів з установ та організацій України, іноземних держав та міжнародних організацій.

Пріоритетні тематичні напрямки наукових досліджень Інституту:

- зовнішня політика України: пріоритетні напрямки, стратегії та засоби реалізації;
- загальні проблеми міжнародних відносин;
- геополітичні проблеми в сучасних міжнародних відносинах та геостратегія України;
- проблеми регіональної та глобальної безпеки

Основні форми та напрямки діяльності Інституту:

- проведення наукових досліджень;
- реалізація наукових проектів;
- проведення конференцій, семінарів, круглих столів і публічних лекцій, дослідження на замовлення.
- створення спеціалізованих рубрик в профільних журналах та інших виданнях і засобах масової інформації;
- публікація монографій і аналітичних доповідей;
- видання щорічника „Зовнішня політика: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети”;
- видання щоквартального „Міжнародний огляд”;
- створення та підтримання веб-сайту Інституту.

Наша адреса:

01025, м. Київ, вул. Велика Житомирська 2